

BAB IV

HASIL JEUNG PEDARAN

Dina ieu bab dipedar ngeunaan hasil jeung pedaran panalungtikan atruktur carita jeung citra wanoja dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bstaman.

4.1 Hasil Panalungtikan

Hasil dina ieu panalungtikan mangrupa hasil anaisis unsur intrinsik dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman. Tiori anu digunakeun dina nganalisis unsur intrinsik nyaéta tiori Wallek & Warren, anu ngawengku téma, latar, galur, tokoh jeung panokohan, gaya basa, jeung puseur implengan. Hal séjénna anu dianalisis nyaéta citra wanoja, anu ngawengku citra fisik wanoja, citra psikis wanoja, citra wanoja di kulawarga jeung citra wanoja di masarakat.

4.1.1 Struktur Carita dina Novél *Kabungbulengan*

Hasil analisis anu mimiti nyaéta unsur intrinsik dina novel *Kabungbulengan*. Hal anu baris dianalisis ngawengku, téma, latar, galur, tokoh jeung panokohan, gaya basa, jeung puseur implengan.

4.1.1.1 Ringkesan Novel *Kabungbulengan*

Handi Psikolog kasohor meunang clién nyaéta Ny. Joop Johannes Pléyte wanoja nu geulis. Saméméh Handi panggih jeung cliénna, Handi ningali formulir ngeunaan Ny. Joop Johannes Pléyte. Kabayang ku manéhna wanoja ngora nu élit, cerdas jeung lulus dina waktuna. Palebah dina ngaran kolotna Handi ngarasa kungsi ngadéngé tapi di mana jeung irahana teu kacipta. Klién nu danti-anti ku Handi asup ka kamar tosca, kamar nu pikabetaheun waktu narima clién. Barang gok clién, Handi sasalaman, tuluy konsultasi téh dimimitian ku ngobrol santéy, tapi geus saparapat jam clién téh acan kénéh bukbrak ngeunaan pasualan anu keur karandapanna.

Salila ngajakan ngobrol Handi teu weléh panasaran kana ngaran kolot cliénna. Sanggeus tuluy diinget, Handi kapikiran hiji sobatna nyaéta Kusdinar nu boga adi awéwé nu ngaranna Antin. Handi langsung nanya ka clién sangakan teu tuluy panasaran, bener waé yén Ny. Joop Johannes Pléyte téh adi sobatna, Kusdinar nu baheula sok diheureuyan, ngaranna mah Antin ngan ayeuna ganti kusabab milu ka salakina. Konsultasi poé éta mah lain nyarita ngeunaan pasualan

Antin, tapi lolobana mah ngobrol ngeunaan kulawarga Antin, hususna Kusdinar. Kusdinar nyaéta sobat Handi jaman sakola SMA di Bandung. Kusdinar sanggeus lulus SMA katarima di UI jurusan Hukum Internasional jeung cita-citana ogé hayang jadi diploma. Sanajan kitu Kusdinar umur na teu Panjang, Kusdinar maot sataun katukang.

Konsultasi satuluyna Handi geus mimiti nyabit-nyabit ngeunaan pasualan anu keur karandapan ku Antin, sanajan informasi-informasina can jelas. Mimiti pasualanna téh waktu Antin rék kawin jeung salakina Joop teu direstuan ku kulawarga, ku sabab bédana agama jeung adat kabiasaan, tapi Antin keukeuh yén Joop bisa nyaah ka manéhna tur bakal pindah agama. Antin nepi ka debat jeung bapana ngeunaan prinsip yén kulawargana can pernah kawin jeung urang asing. Antin ngarasa kolotna teu adil kana kaputusan Antin, tapi Handi ngadebat ngeunaan prinsip Antin nu keukeuh kana kahayangna nepi ka Antin ngarasa kasindir, jeung henteu konsultasi sababaraha minggu. Tuluy Antin nyarita ka indungna ngeunaan naon anu dialaman salila konsultasi jeung Handi, Antin ménta saran pikeun konsultasi ka hareupna ka Handi. Sanggeus Antin yakin yén konsultasi kudu dituluykeun, ahirna Antin nyieun deui jangji pikeun konsultasi.

Satuluyna konsultasi téh geus mimiti ngabahas ngeunaan pasualan rumah tangga Antin, anu nyatana Antin disalingkuhan ku salakina, nyaéta Joop. Joop salingkuh jeung salah sahiji wartawan media masa budaya anu kawentar di New York, nyaéta Sean Stephanie. Mimiti Antin curiga Joop midua, Antin meunang béja ti babaturanna anu ngurus imahna di Qatar, tuluy ngaliwatan intusi anu kuat jeung disampakkeun Sean Stephanie nu datang ka imahna tuluy ngaku kabogohna Joop, waktu Antin keur kunjungan ka Qatar. Sanggeus nyaho ngeunaan Sean Stephanie, Antin makin yakin jeung rék nanya ka Joop. Mimitina Joop teu ngaku yén Sean Stephanie kabogohna, tapi geus paréa-réa omong jeung didesek ku ayana bukti ahirna Joop ngaku yén manéhna aya hubungan husus jeung Stephanie.

Antin ngarasa kuciwa ka Joop, tuluy mulang ka Indonésia, nu pangberatna mah Antin kudu bruh-bréh kalakuan salakina jeung Stephanie ka Mamih. Sanajan kitu Mamih tuluy nguatkeun Antin tur méré saran pikeun ngungkulan pasualanna, ku cara datang ka Psikolog. Satuluyna Antin ngobrol ngeunaan sababaraha minggu ka tukang teu konsultasi, salah sahijina Joop manggihan Antin pikeun

ngabebeulah deui rumah tanggana, Antin satuju kana saran Joop ku sabab masih kénéh gede duriatna jeung karunya ka barudak. Ngadéngé Antin rék balik deui ka salakina, Handi ngarasa aya rasa nu beda, nyaéta rasa timburu anu mengpar tina étika profési jeung tujuan psikolog, kitu deui Handi ngarasa aya dina situasi *kontra transferensi*.

Salila ngalaman *kontra transferensi*, bayangan Antin dina pikiran Handi teu bisa leungit, sanajan geus loba pagawéan. Aya rasa bungah waktu Tita anu ngatur *scheduling* ngabéjaan yén Antin ménta panggih jeung ngobrol, sanggeus tilu bulan teu konsultasi. Dina poé rebo Antin jeung Handi panggih, mimitina Antin méré alesan naha geus lila teu méré kabar boh ka Tita boh ka Handi, manéhna ngurus pindahan deui ka Qatar sanggeus papada satuju pikeun ngabebener rumah tanggana. Sanggeus ngobrol Antin pamitan ka Handi pikeun pindah ka Qatar.

Kasono nu nyosok jero horéng sirna sanggeus panggih mah. Rasa marudah jeung marojéngjang ogé robah jadi leuwih ayem teu guligah kawas saméméhna, tapi aya rasa nu anyar nyaéta nineung, Handi ngarasa kaleungitan hiji pribadi nu dipikanyaah. Poé Jumaah sanggeus rapat jeung Dékan, Handi meunang béja ti Tita yén Antin hayang panggih deui, padahal kamari geus pamitan. Handi geus kapikiran aya hal penting naon nepi ka Antin manggihan Handi.

Di kamar tosca, tempat pangbetahna narima klién, Antin jeung Handi geus aya di jero. Antin ngamimitian muka obrolan, manéhna ngarasa aya rasa anu teu bisa dikedalkeun, rasa mangmang waktu rék ngabebeulah deui rumah tanggana, jeung rasa berat ningalkeun nu aya di lemah cai. Salah sahijina ningalkeun Handi, ti dinya Handi ngarasa reuwas yén Antin miboga rasa anu sarua jeung manéhna. Dina waktu nu samporét Handi néangan solusi sangkan rasa anu dipiboga ku Antin jeung Handi teu jadi mamala.

Sanggeus papada ngedalkeun rasa di kamar tosca, Antin tuluy aya dina bayangan Handi, bayangan Antin nu geulis jeung sagala rupa ngeunaan Antin. Handi néangan solusi sangkan pasualan nu keur karandapan ku manéhna bisa dibereskeun ku sorangan, nyaéta ku cara kudu leuwih ngaraketkeun diri ka kulawarga. Handi ngajak bojona Nining jeung budakna Yési liburan, ka lembur mitohana di Ténjosagara.

Di Ténjosagara Handi leuwih ngaraketkeun diri deui ka kulawarga, hususna Nining jeung Yési. Handi ngajak sakulawarga pikeun liburan ka Pasir Panénjoan. Di Pasir Panénjoan plung-plong ka mana-mana, aya nu atra, samar-samar, tembong gelor jeung nu ngan apal lebah-lebahna wungkul.

Ba'da isa sanggeus papada nyalsé, aya nu datang ka imah mitoha nyaéta pa Lurah jeung bu Lurah, maksud datangna pa Lurah nyaéta pikeun ménta Handi ngeusian ceramah keur ibu-ibu PKK. Handi nyapukan, itung-itung nambahan gawé sangkan teu inget ka Antin. Ceramah téh eusina ngeunaan ngawangun kulawarga Sakinah. Handi asa ngabobo warga ogé ngabobodo sorangan, manéhna gé keur aya dina situasi pimamalaean rumah tangga. Sanajan kitu Handi tetep nedunan naon kahayang pa Lurah.

Sanggeus tilu poé di Ténjosagara, Handi jeung kulawarga mulang ka Jakarta nuluykeun kagiatan-kagiatan sapopoéna. Handi leuwih nambahan volume gawéna sangkan teu méré lolongkrang pikeun mikiran Antin. Dua bulan Handi nambahan sagala kagiatan, karasa hubungan antara manéhna, Nining jeung Yési leuwih raket, jeung loba parobahan dina diri Handi.

Tilu taun Antin leungit kabar, ka Tita ogé ka Handi. Handi meunang inpormasi yén Antin meunang gawé jadi trainer pikeun para éskékutif nu rék mancén tugas di Kawasan Asia. Kayaan kulawarga Handi salila tilu taun loba parobahan, Yési nu geus kuliah di Seni Rupa ITB jeung Nining jadi léveransir lauk emas di Ténjosagara, Emah nu nyieunna di lembur, dua kali saminggu diiangkeun ka Jakarta. Handi nu meunang promosi guru besar tuluy nambahan tugas-tugas anyar jeung kagiatan akademik séjénna nu méakkeun waktu, nu pangkarasana mah bayangan Antin geus teu atra teuing.

Dua minggu Handi aya di Wina milu pelatihan logo terapi, pikeun ngahontal tingkat *Advanced Diploma in Logotherapy*. Anu teu disangka-sangka Handi meunang telepon ti Antin tur ménta waktu pikeun panggih. Sanggeus sababaraha pertimbangan ahirna Handi panggih jeung Antin.

4.1.1.2 Analisis Téma jeung Pasualan

Dina nangtukeun téma tangtu kudu néangan pasualan anu nyampak dina carita. Di handap ieu pasualan-pasualan nu aya dina novél *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman.

1) Hubungan jeung Kolotna

Dina ieu pasualan, kapaluruh yén mimitina pasualan nyaéta ngeunaan hubungan jeung kulawargana, anu teu satuju yén Antin nikah jeung Joop pangpangna bédana agama jeung budaya. Antin népi ka debat jeung ramana kusabab Antin keukeuh hayang nikah jeung Joop.

“Saparantos sababaraha kali Joop diajak ka bumi nepangan Papih sareng Mamih, Antin nembé unjukan yén Joop ngajak nikah. Kawitna Papih sareng Mamih teu setuju Antin nikah jeung urang asing, nanging Antin keukeuh da kumaha atuh raraosan tos saling menyayangi sareng seueur cocogna”, ceuk Antin.

(NK/SC/P/18/7)

“Di dieu kawasna salah sahiji sumber masalah Antin téh dina hubungan jeung sepuhna,” ceuk kuring dihan haté. Atuh gancang disalénggorkeun.

(NK/SC/P/20/3)

“Leres-leres debat kang, anatawis Anting sareng Papih perkawis prinsip. Papaih tegas, Antin keras bari néngtélélang, dugi ka Mamih negor Antin, Surna’Antin, dangukeun heula Papih sasauran’. Ari émut sok hanjakal Kang’.

(NK/SC/P/23/5)

2) Wanoja nu Disalingkuhan

Dina ieu pasualan kapaluruh yén sanggeus Antin jeung Joop nikah salila 9 taun aya urang katilu nu ngaganggu rumah tanggana. Mimiti karasana téh waktu Joop ditinggalkeun ku Antin mulang ka Indonésia ku sabab budak-budakna teu kuat ku hawa di Qatar. Antin ngarasa Joop teu sono waktos sasasih ti harita nepangan Antin di Indonésia.

“Eu...kieu atuh intina mah....., tangtos akang ogé mafhum, yaitu Joop sapertos teu sono ka Antin waktos sasasih ti harita sumping, pokna rarayna beuki euceuy terus rada ngahuleng, kuring teu ngoméntaran.

(NK/SC/P/56/5)

“Masalah klasik, Kang pokna spontan, moal lepat masalah perselingkuhan da rada sering nguping skandal sapertos kitu di kalangan *expatriate* mah,” kitu cindekan Antin.

(NK/SC/P/57/3)

3) Kapanggihna Salingkuhan Joop

Dina ieu pasualan kapaluruh sanggeus Antin miboga rasa curiga ngeunaan Joop midua, Antin datang ka imahna nu aya di Qatar. Nepi ka dina hiji waktu aya hiji wanoja nu asup ka imah jeung mikanyaho kodé panto imahna, nu datang nyaéta Sean Stephanie wartawan nu jadi salingkuhan Joop

“Bari rada ngageter sémah téh ngajawab,” *Frankly speaking Joop is my boyfriend. Sorry,*” pokna bari buru-buru indit.

(NK/SC/P/59/3)

“Perhatoskeun geura ku Akang ‘*he is my boyfriend*’ kalimah *present tense*, hartosna ayeuna lumangsungna, sanés *past tense*’hes my boyfriend’ nu hartosna pernah pacarana alias kungsi bobogohan. Jelas terbukti suami saya punya selingkuhan”pokna tandes, napasna ngahégag bari neutep seukeut.

(NK/SC/P/59/4)

4) Handi Aya dina Situasi *Kontra-transferensi*

Dina ieu pasualan kapaluruh yén salila konsultasina Antin ka Handi, dina hiji waktu Handi ngarasa timburu waktu Antin rék ngabebenah deui rumah tangga jeung salakina. Handi ngarasa manéhna aya dina situasi *kontra-transferensi* nyaéta sacara teu sadar ngalayanan sinyal-sinya cinta Antin.

“Malah ka Antin mah aya rasa tambahan nyaéta rarasaan dina dada ujug-ujug asa aya nu ngahéab... ruhak timburu”.

(NK/SC/P/69/1)

“Paingan sok rasa aya ngarep-ngarep Antin datang, kayungyun mun ningali manéhna imut atawa dédengéun ku ceuleukeuteukna nu rangu baris ok ngalenyap deuih ari ningal Antin neutep leleb ka kuring”.

(NK/SC/P/69/2)

“Gebeg....lenyap.... Subhanallah... geuning bener Antin téh ngalaman transferensi tur kuring ngalayanan. Kontra-transferensi, sajongjonan ngahuleng bingung lantaran dina kayaan transferensi sok silih rojong silih kuatan”.

(NK/SC/P/96/2)

5) *Kontra-transferensi* Antin jeung Handi

Dina ieu pasualan katitén solusi anu hadé pikeun ngungkulan *kontra-transferensi* antara Antin jeung Handi nyaéta papada komitmen yén nyaah anu dipiboga diambangkeun waé sacara murni tur alamiah, ku sabab maranéhna bakal pajauh yén rasa éta lila-ila bakal lipur sacara alamiah ogé.

“Kieu kumaha upami diambangkeun waé Kang? Keun sina murni alamiah. Insyallah moal aya nanaon, margi urang téh apan patebih, moal unggu waktos tiasa patepang. Bari Antin gé sadar diri, urang sérénkeun sacara alamiah ka waktos baé, kang, da lami-lami ogé lipur. Kumaha Kang?” pokna marahmay.

(NK/SC/P/100/3)

“Satuju urang ambang baé, motona ogé’kumaha engke’sanés engké kumaha’, sanés? Sanaos ngambang mugi-mugi baé ulah kawas langlayangan pegat tali, hiberna kumaha anhin,” ceuk kuring.

(NK/SC/P/100/5)

6) **Kulawarga Handi Piknik ka Pasir Panénjoan**

Dina pasualan katitén yén salah sahiji solusi dina kaayaan kotra transferensi téh ku cara leuwih ngaraketkeun diri ka kulawarga, katitén Handi ngajak kulawarga piknik ka Pasir Panénjoan.

“Badé ngajak Eci énjing ka Pasir Panénjoan, teu acan terangeun”.

(NK/SC/P/117/2)

Aya lima kilometer jauhna Pasir Panénjoan téh ti bumi Apah, mapay jalan désa nepi ka suku pasir, parkirna di dinya”.

(NK/SC/P/118/4)

Kira-kira jam sabelas saréréa ngariung berjamaah. Timbel sihoréng bebekelan ti imah téh, deungeunna sarwa garing kayaning goréng hayam, déngdéng sapi, dadar endog, kering tempe, kurupuk, pais supa, pais oncom, jeung pais lauk.

(NK/SC/P/121/3)

7) **Nyieun Kaputusan pikeun Pasualan anu keur Karandapan**

Dina pasualan katitén yén Handi kudu bisa nyieun kaputusan jeung tanggung jawab kana kajadian-kajadian anu geus karandapan. Ku cara kudu nangtukeun sikep jeung tandes ka diri sorangan.

Ayeuna tinggal kuring pribadi nu kudu tanggungjawab nangtukeun sikep jeung nyieun kaputusan nu kudu dipilampah ka hareup.

(NK/SC/P/142/1)

Di Kantor nyieun rencana nambahan volume gawé teéh. Niat téh sakurang-kurangna sabulan ti ayeuna kudu loba gawé, ulah méré lolongkrang pikeun ngabangbarngkeun tineung dina raraga ngubaran manéh téa”.

(NK/SC/P/143/1)

8) **Kaayaan Handi jeung Kulawarga Tilu Taun ka Hareup**

Kaayaan Handi salila tilu taun sanggeus teu panggih jeung Antin, Handi leuwih raket jeung kulawarga sarta teu masket teuing ka Antin. Yési nu geus kuliah di Seni Rupa ITB jeung Nining nu geus jadi léverensir lauk emas.

Nu pangkarasana nyaéta haté teu masket teuing ka nu aya di Qatar.

(NK/SC/P/146/1)

“Geura baé Yési geys kuliah di Seni Rupa ITB luyu jeung kahayangna”.

(NK/SC/P/150/3)

“Nining geus dua taun boga kagiatan husus nyaéta jadi léverensir pais lauk emas Ténjosagara”.

(NK/SC/P/150/5)

Kuring pribadi sanajanrada telat dina umur 52 taun kareék promosi guru besar, alhamdulillah taun tukang kahontal”.

(NK/SC/P/151/5)

9) Handi Manggihan deui Antin

Dina pasualan katitén yén Handi ngabatalkeun balik ka Indonesia, ngabélaan hayang panggih jeung Antin.

“Assalamualaikum Tin, alhamdulillah tiasa. Enjing urang mulih sareng. Ayeuna Akang ka dinya”.

(NK/SC/P/161/2)

Dumasar kana rupa-rupa pasualan nu nyampak, téma nu kapanggih dina ieu carita nyaéta ngeunaan pasualan kulawarga jeung pasualan cinta. Pasualan kulawarga nu karandapan ku Antin ti mimiti rék nikah jeung Joop nepi ka Joop midua, tur pasualan cinta antara Handi jeung Antin nu bisa ngarusak rumah tangga sewang-sewangan.

4.1.1.3 Analisis Galur

Bagian 1

A Handi meunang béja yén aya klién nu geus nungguan

A1 Klién nungguan di rohangan, ku lantaran Handi ka rohangan dékan

A2 Hubungan Handi jeung Tita akrab pisan, nepi ka nyaritakeun yén kliénna téh urang Sunda tur geulis.

B Di rohangan konsultasi nyaéta kamar tosca Handi niténan formulir Klién

B1 Handi ngadagoan klién di jajap Tita

B2 Handi niténan saliwat formulir lingkungan kahirupan klién

B3 Ngahudangkeun panasaran Handi lebah ngaran sepuhna R.H.S. Wangsadisastra

B4 Klién asup ka kamar tosca

C Geus saparapat jam klién acan bukbrak ngeunaan pasualanna

C1 Salila ngobrol haté masih panasaran ngeunaan ngaran ramana.

C2 Bray ingetan Handi ngadadak muka

C5 Nyatana adi sobatna, Kusdinar. Poé éta mah lain konsultasi, tapi ngobrol nu aya patalina jeung kulawarga Antin

Bagian 2

A Mimiti wawuh jeung Kusdinar kelas dua SMA

B Sanggeus lulus sarua katarima di UI tapi Kusdinar pindah ka Unpad tumut pamundut ramana

C Kusdinar jeung Handi teu kungsi panggih deui sanggeus papada di gawé.

Bagian 3

A Tilu poé kahareup Antin datang deui nepangan Handi, Antin geus mimiti bisa lancar nyarita saeutik-saeutik ngeunaan pasualan nu karandapan

B Pasualan mimiti nyaéta ngeunaan hubungan Antin jeung kulawarga, waktu éta mimiti rék kawin Antin jeung Joop teu direstuan ku kulawarga.

C Poé éta wawancara teu dituluykeun nepi bérés, geus kaciri Antin teu sumanget lantaran inget kana kajadian nu geus karandapan.

Bagian 4

A Konsultasi satuluyna Antin mimiti debat jeung Handi ngeunaan prinsip kulawargana. Antin tuluy ngadebat embung éléh kana pamadeganna

B Handi tuluy ngaguar ngeunaan kanyaah sepuhna, Antin kasinggung lantaran omongan Handi

C Antin cengklat tuluy leumpang kaluar ninggalkeun Handi di kamar tosca

Bagian 5

A Minggu ieu Handi pakipuk jeung gawéanana nu kudu ngabimbing mahasiswa S1 jeung S2 jeung jadi ketua sidang ujian, alatan aya program cuci Gudang di kampusna.

B Tita jeung Handi ngabadamikeun jadwal konsultasi klién jeung Handi tur ngobrolkeu jadwal Handi nyidang mahasiswa dibarengan ku heureuy

Bagian 6

A Antin teu konsultasi salila dua minggu lantaran kasinggung ku omongan Handi

B Antin ménta bongbolong ngeunaan konsultasi ka ibuna

C Konsultasi satuluyna nyaritakeun Antin anu ngobrol jeung ibuna

D Handi hayang tepang jeung ibu Antin

Bagian 7

A Handi nepangan ibu Antin

B Handi jeung ibu Antin tepang sono

Bagian 8

A Antin datang deui konsultasi tuluy ngébréhkeun pasualan nu keur karandapan

Bagian 9

A Antin ngébréhkeun mimiti manéhna curiga ka Joop, nu dimimitian béja ti Yu Siti

B Kacurigaan Antin kabuktian ku ayana Séan Stephanie nu datang ka imah ANtin nu di Qatar

Bagian 10

A Joop ahirna ngaku ka Antin yén manéhna midua jeung Sean Stephanie sanggeus Antin méré sakabéh buktina, tur janji rék méréskeun pasualan

B Handi ngarasa Timburu ngadéngé Antin rék méréskeun pasualan. Katitén yén Handi aya dina situasi *kontra-transferensi*.

Bagian 11

A Harita di kantor keur meujeuhna Handi sibuk, sagala dicabak jeung dipigawé sangkan ulah aya lolongkrang pikeun mikirkeun Antin

B Tilu minggu Antin euweuh béja ka Handi ogé Tita

C Manjing Tilu bulan Tita ngabéjaan Handi, yén Antin nelepon ménta waktu pikeun panggih

D Handi ujug-ujug aya rasa bungah rék panggih Antin deui

Bagian 12

A Handi panggih jeung Antin sanggeus tilu bulan teu konsultasi

B Antin jeung Joop geus sapuk pikeun pindah deui ka Qatar méréskeun pasualan rumah tangga na

C Antin pamit ka Handi rék ngeureunan konsultasina jeung pindah ka Qatar

D Dina ahir Handi ngébréhkeun pangrojong pikeun Antin sangkan sagala urusan lancar.

Bagian 13

A Sanggeus ngajar Handi mariksa draft naskah pibukueunna di kamar toska.

B Aya sakolébat Antin ngalangkang némbonga, gancang pikiran di puseurkeun deui kana naskah

C Kasono Handi anu nyosok jero ka Antin, ayana rasa anyar nyaéta nineung tur ngarasa leungiteun. Dua poé deui Antin bakal indit ka Qatar jeung kuawargana.

Bagian 14

A Handi meunang béja ti Tita yén Antin hayang panggih

A1 Antin ngébréhkeun aya rasa mangmang rék ngabebenah rumah tanggana jeung Joop

B Tuluy aya nu yieun beurat haté, nyaéta beurat ninggalkeun Handi

B1 Antin sarua jeung Handi aya dina kaayaan *kontra transferensi*

C Antin jeung Handi papada miboga rasa, nu bakal jadi mamala pikeu rumah tangga séwang-séwangan.

Bagian 15

A Sanggeus kajadian di kamar tosca, Handi gancang ka masjid rék jumaahan

A1 Kabeneran hotibna Prof. Syahril Rasyad jung téma hotbahna ngeunaan prinsip-psinsip kulawarga Islami ditauladankeun ku Kanjeng Rosul Saw.

A2 Salila ngabandungan hotbah, pikiran Handi teu marudah teuing sanajan sakoléb sok aya bayangan Antin

B Sanggeus Jumaahan, Handi rék ngabéréskeun pasualan pribadina, ku cara leuwih ngaraketkeun diri ka kulawarga

C Tuluy Handi meunang telepon ti Wakil Dékan 1 pikeun dahar bareng jeung guru besar Prof. William Sommer.

Bagian 16

A Méméh magrib Handi geus di imah, tuluy gancang mandi geus kitu solat magrib

B Handi sakulawarga ngarencanakeun yén isuk bakal indit ka lembur pamajikana di Ténjosagara.

C Isukna ampir satengah salapan Handi jeung kulawargana indit ka Ténjosagara

Bagian 17

A Handi jeung kulawarga nepi Ténjosagara méh jam Satu

A2 Imah mitoha Handi téh model imah kabaheulaan, pakarangan lega, héjo lémbok ku rupa-rupa tatangkalan, di pakarangan marakbak perkembangan warna warni.

B Geus aya katilu poé na Handi di imah mitohana nyaéta di Ténjosagara, Handi ngahaja nyieun kagiatan nu padet

B2 Poé kahiji Ba'da asar Apah, Handi, Yési némpoan domba anu geus diurus ku pagawé kapercayaan Apah

B3 Yési dibéré domba ku Apah nu warna na téh bodas jeung hideung.

C Peutingna Handi jeung kulawarga dahar ngariung, sagala di sadikeun ti mimiti pais lauk nepi ka lalabna

C1 Sanggeus dahar Handi jeung Apah ngopi heula jeung aya sarikaya duwegan nu nyieun Handi inget deui ka Antin

D Sanggeusna, méméh saré Handi jeung Nining nyaritakeun heula ngeunaan Yési anu dibéré domba ku Apah dina poé éta.

Bagian 18

A Dina poé minggu Handi jeung kulawarga indit ka Pasir Panénjoan nu aya di Ténjosagara

A1 Jam salapan indit, bari mawa dahareun keur botram di Puncak Pasir Panénjoan
B Nepi ka Puncak Panénjoan ngadadak sirna kacapé téh, ku ayana pamandangan nu éndah.

B1 Yési jeung Apah mah saméméh botram tuluy nguliling di Puncak sangkan katémpo sakabéhna pamandangan

C Nepi ka imah deui téh saméméh asar, tuluy geus solst asar Handi dug saré nepi saméméh magrib

C1 Handi geus ditungguan ku Apah, Amah, jeung Yési di Balé malang pikeur ngariung

C2 Dina éta riungan Emah méré kalung anu geus dijangjikeun ka Yési harita.

D Kabungah tur rasa sukur terus ku Handi ucapkeun kusabab Yési loba anu mikanyaah.

Bagian 19

A Ba'da isa daratang sémah nyaéta Hardja jeung Salamah anu ayeuna mah disebut Pa Lurah jeung Bu Lurah

B Katangan Pa Lurah téh salian ti silaturahmi ka Handi, tapi ménta Handi sangkan méré ceramah di Balé desa keur ibu-ibu PKK

Bagian 20

A Ka isukna Handi jeung Apah indit ka Balé Désa pikun nedunan paménta P a Lurah

A2 Handi ngeusian ceramah ngeunaan rumah tangga

A3 Aya salah sahiji warga nu nanya ngeunaan ngungkulan Salaki nu midua jeung anu leuwih ngora.

A4 Handi ngajawab bari teu pati anteb, lantaran masalah anu keur karandapan manéhna gé can réngsé.

B Sanggeus ceramah jeung sesi tanya jawab bérés, tuluy dipungkas ku doa anu dipingpin ku Mama Haji Jarkasih

C Handi jeung Apah tuluy mulang, datang ka imah téh jam satengah sabelas.

D Ba'da asar Handi pamit ka kulawarga anu di Ténjosagara pikeun mulang ka Jakarta

Bagian 21

A Nepi ka Jakarta Handi jeung kulawarga téh satengah salapan peuting

B Saméméh saré Handi ngalenyepan naon waé kajadian salila di Ténjosagara

B1 Handi kudu nangtukeun sikep pikeun pasualan anu keur karandapan manéhna

Bagian 22

A Rencana Handi dina sabulan ieu di kantor kudu leuwih nambahan volume gawé pikeun mopohokeun Antin nu jauh di Qatar

B Sanggeus dua bulan nambah kagiatan, Handi, Nining, jeung Yési nambah raket

B1 Parubahan Handi nu liana nyaéta teu kukuh narima klién di kamar tosca waé

C Sanggeus tilu bulan Handi leuwih loba parobahan diantarana deui teu masket teuing ka nu aya di Qatar

Bagian 23

A Sataun Sanggeus paturay jeung Antin Handi teu kungsi panggih deui

A2 Handi meunang informasi ti Ibu Sumardi yén Antin geus aya opat kalina ngalongok ibuna

B Sanggeus tilu taun pleng les Handi meunang informasi ngeunaan Antin anu geus jiga sasari deui

B1 Kahirupan Handi sakulawarga geus loba parobahan, si Yési anu geus kuliah seni rupa di ITB saluyu jeung kahayangna

B2 Nining geus dua taun boga kagiatan husus nyaéta jadi lévéransir lauk emas Ténjosagara.

B3 Handi anu geus meunang promosi guru besar sanajan telat

C Sakapeng Handi sok inget kajadian *kontra-transferensi* anu kaalaman ka Antin

Bagian 24

A Geus dua minggu Handi aya pelatihan logo terapi di Austria

A1 Poé éta Handi geus jadwalna balik ka imah, tapi ujug-ujug aya telepon, anu nyatana sora anu geus lila teu kadénge ku Handi nyaéta Antin

B Antin ngajak Handi panggih saméméh balik ka Indonésia

B1 Handi mikir heula sakedeng, tuluy méré kaputusan yén bakal panggih jeung Antin

B2 Handi ngabéjaan ka imah yén mulang téh diundur.

Bagian 25

A Poé éta ahirna Handi manggihan Antin anu geus lila teu panggih

B Di jalan Handi ngambah kota Wina bari ngarasakeun éndahna kawat-kawat harpa dina Fue Elise nu romantic, bari ngabayangkeun Antin mapag manéhna

Galur ngawengku tilu bagéan, nyaéta awal, Tengah, jeung ahir. Anapon tahap galur dibagi jadi lima bagéan nyaéta *situation, generating circumstances, rising action, climax* jeung *denouement*.

Tahap *situation* nyaéta bagéan ngawanohkeun situasi, latar, jeung tokoh. Ieu tahap aya dina bagéan 1 jeung 2. Dina novel *Kabungbulengan* katitén yén hubungan Handi jeung karyawanna akrab pisan nepi ka nyaritakeun klién nu geulis, tuluy rohangan tosca anu jadi tempat favorit Handi pikeun narima klién. Ny. Joop Johannes Playté wanoja Sunda tur geulis nu nyatana adi sobatna, Kusdinar.

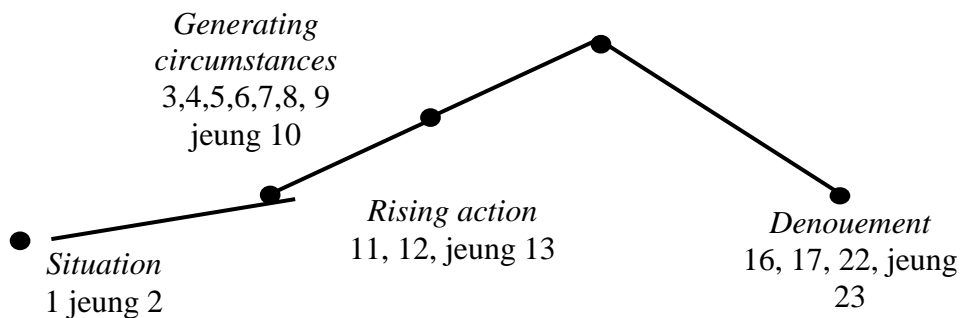
Tahap *generating circumstances*, nyaéta mimiti ayana pasualan dina hiji carita. Ieu tahap aya dina bagian 3,4,5,6,7,8, 9 jeung 10. Dina ieu carita katitén yén pasualan mimitina ngeunaan kulawarga Antin teu satuju waktu éta mimiti rék kawin jeung joop nepi ka debat jeung kolotna. Antin nu kasindir ku omongan Handi ngeunaan kanyaah kolotna ka Antin, tuluy Antin ménta bongbolong ka ibuna ngeunaan konsultasi, ibuna méré bongbolong pikeun neruskeun konsultasina. Antin konsultasi deui ka Handi, tuluy nyaritakeun pasualan anu keur karandapan nyaéta Joop salaki Antin midua jeung Stephanie. Kacurigaan Antin dimimitian ku ayana béja ti Yu Siti. Sanggeus kapanggih yén Joop midua, Joop jangji rék mutuskeun hubunganna jeung Stephanie tur rék ngabebenah deui rumah tanggana. Ngadéngé kitu Handi ngarasa timburu, katitén yén Handi aya dina situasi *kontra transferensi*.

Tahap *rising action* nyaéta naékna konflik nu aya dina adegan saméméhna. Dina ieu carita tahap *rising action* aya dina bagéan 11, 12, jeung 13. Dina ieu carita katitén yén sanggeus Handi ngarasa aya dina situasi *kontra transferensi*,

Handi nyibukeun diri ku cara sagala dicabak jeung dipigawé sangkan teu mikiran Antin.

Tahap *climax* nyaéta puncana konflik. Dina ieu carita tahap *climax* aya dina bagéan 14 jeung 15 Handi meunang béja ti Tita yén antin ménta waktu pikeun panggih jeung Handi, didinya ujug-ujug aya rasa bungah, kasono Handi nyosok jero ka Antin ayana rasa anyar nyaéta nineung tur ngarasa leungiteun, tuluy di rohangan tosca Handi jeung Antin ngébréhkeun yén boga rasa nyaah. Rasa nu salila ieu bakal pimamalaen pikeun rumah tangga séwang-séwangan. Sanggeus kajadian di kamar tosca, kalangkang Antin tuluy aya dina bayangan Handi.

Tahap *denounment*, nyaéta tahap matotoskeun pasualan anu karandapan. Dina ieu carita tahap *denounment* aya dina bagéan 16, 17, 22 jeung 23. Katitén yén solusi dina ieu pasualan, ku cara leuwih ngaraketkeun diri ka kulawarga. Handi ngajak kulawarga liburan ka imah mitohana di Ténjosagara. Handi ogé dina sabulan di kantor leuwih nambahan volumé gawéna pikeun mopohokeun Antin. Sanggeus tilu bulan loba parobahan di diri Handi nyaéta henteu masket teuing ka Antin. Tahapan-tahapan galur anu dilaksanakeun di luhur, saupama digambarkeun kana grafik galur jadi saperti kieu:



Dina galur, salian ti tahapan galur aya ogé unsur-unsur pangwangun galur, ngawengku *konflik*, *penundaan (suspense)*, jeung *pembayangan (foreshadowing)*. Konflik nu kapanggih dina ieu carita katitén tina kajadian mimiti waktu antin rék nikah jeung Joop, kulawargana teu méré restu. Satuluyna konflik dina rumah tangga anu dilakonan ku Antin jeung Joop, waktu Joop kapanggih salingkuh ku Antin.

Penundaan (suspense), nu kapanggih dina ieu carita, tina kajadian Antin nu pundung ka Handi lantaran kasigeg ku kamandang Handi ngeunaan Antin nu paséa jeung kolotna. Antukna, Antin aya paniatan pikeun ngeureunan konsultasi.

Pembayangan (foreshadowing) nu kapanggih dina ieu carita, tina kajadian Handi jeung Antin di kamar tosca, sanggeus papada nyaho rasa nu dipiboga. Kalangkang Antin tuluy atra dina pikiran Handi, kajadian nu geus karandapan saméméhna kadéngé jeung atra tina kunyamna Antin.

4.1.1.4 Analisis Tokoh jeung Watek

1) Tokoh

Tokoh nu aya dina novél *Kabungbulengan* kawilang loba, jumlahna aya 48 tokoh. Tokoh nu aya dina novel diwincik jadi sababaraha tilikan dumasar pungsi éta tokoh dina novel *Kabungbulengan*. Pungsi palaku dibagi dumasar kana tokoh utama jeung tokoh tambahan, tokoh protagonis jeung tokoh antagonis. Ieu di handap sakabéh tokoh dina carita, dumasar peran jeung pungsina.

Tabél 4. 1

Tokoh dina Novel *Kabungbulengan*

No	Ngaran Tokoh	Peran jeung pungsi			
		Utama	Tambahan	Protagonis	Antagonis
1	Kang Handi	√		√	
2	Antin	√		√	
3	Tita	√		√	
4	Pa Sugandi		√	√	
5	Haji Sumardi Wangsadisastra MA		√	√	
6	Kusdinar		√	√	
7	Ceu Umin		√	√	
8	Kang Eri		√	√	
9	Mamih	√		√	
10	Tanteu Iceu		√	√	
11	Joop Johannes Pléyte MA	√			√
12	Mas Pujo		√	√	

No	Ngaran Tokoh	Peran jeung fungsi			
		Utama	Tambahan	Protagonis	Antagonis
13	Pléyte		√	√	
14	Supir Kang Eri		√	√	
15	Ceu Ebah		√	√	
16	Teh Nia		√	√	
17	Yési		√	√	
18	Apah		√	√	
19	Emah		√	√	
20	Rieke		√	√	
21	Andika		√	√	
22	Um Engkos		√	√	
23	Yati		√	√	
24	Yu Siti		√	√	
25	Sean Stephanie		√		√
26	Ningrum		√	√	
27	Hadli Suryaman		√	√	
28	Lely Suwanda		√	√	
29	Prof. Supartinah		√	√	
30	Bi Mae		√	√	
31	Mang Mono		√	√	
32	Prof. Syahril Rasyad		√	√	
33	Prof. William Sommer		√	√	
34	Jeanette Tan		√	√	
35	Mang Madsahdi		√	√	
36	Kang Udi		√	√	
37	Oyoh		√	√	
38	Yono		√	√	
39	Mang Parman		√	√	
40	Lurah Hardja		√	√	
41	Bu Lurah/Ai Salamah		√	√	

No	Ngaran Tokoh	Peran jeung fungsi			
		Utama	Tambahan	Protagonis	Antagonis
42	Drs. H. Sumarna Sastratmaja		√	√	
43	Mama Haji Jarkasih		√	√	
44	Hajah Tyas Sulasmini		√	√	
45	Tinceu		√	√	
46	Mbak Mur		√	√	
47	Retno Sri Wardani		√	√	
48	Petter Silalahi		√	√	

2) Jenis Tokoh

Jenis tokoh nu aya dina novel ngawengku tokoh utama jeung tokoh tambahan, ogé tokoh protagonis jeung antagonis.

(1) Tokoh Utama Jeung Tokoh Tambahan

Tokoh utama mangrupa tokoh nu miboga peran penting dina jalan caritana. Dina ieu novel *Kabungbulengan* palaku utamana téh aya lima nyaéta Antin, Tita, Mamih Handi jeung Joop. Tokoh Antin dina ieu novel mangrupa tokoh utama (wanoja) anu tuluy dicaritakeun dina ieu novel, jeung miboga peran penting dina jalanna carita. Tokoh Handi salaku Psikolog nu mantuan Antin dina néangan bongbolong pasualan rumah tanggana. Tokoh Tita salaku utama nu mantuan Handi dina tepang sareng Antin ku cara nyieunkeun jadwal. Tokoh Joop Johannés Pléyte nu jadi salaki Antin nu geus midua.

Tokoh tambahan mangrupa palaku nu miboga peran pikeun ngahirupkeun hiji carita. Ieu palaku diluareun tokoh utama, dina hiji carita mun tokoh tambahan leungit moal jadi hiji carita anu sabenerna. Tokoh tambahan dina novel *Kabungbulengan* di antarana, Pa Sugandi, Haji Sumardi, Kusdinar, Ceu Umin, Kang Eri, Tanteu Iceu, Mas Pujo, Supir Kang Eri, Ceu Ebah, Téh Nia, Yési, Apah, Emah, Rieke, Andika, Um Engkos, Yati, Yu Siti, Séan Stephanie, Ningrum, Hadi Suryaman, Lely Suryaman, Prog. Supartinah, Bi Maé, Mang Mono, Prof Syahril Rasyad, Prof. William Sommer, Jeanette Tan, Mang Madsahdi, Kang Udi, Oyoh, Yono, Mang Parman, Lurah Hardja, Ai Salamah,

Drs.H. Sumarna Sastratmaja, Mama Haji Jarkasih, Hajah Tyas Sulasmini, Tinceu, Mbak Mur, Retno Sri Wulandari, Petter Silalahi.

(2) Tokoh Protagonis jeung Tokoh Antagonis

Nurutkeun Nurgiyantoro dina Isnendes (2010, kc. 166) tokoh protagonis mangrupa tokoh anu nyumponan norma-norma jeung nilai-nilai anu idéal sarta saluyu jeung kaayaan nu maca. Anapon tokoh protagonis nu aya dina novel *Kabungbulengan*, di antarana Handi jeung Antin. Handi jeung Antin salaku tokoh utama nu miboga watek nu alus, Handi nu ngabantuan Antin waktu keur aya pasualan kulawarga, ogé Antin salaku wanoja nu sopan ku sabab didikan kolotna.

Nurutkeun Nurgiyantoro dina Isnendes (2010, kc.166) yén tokoh antagonis mangrupa palaku anu ngabalukarkeun ayana konflik, tokoh anu posisina ka tokoh protagonis, boh sacara langsung atawa teu langsung, boh sacara fisik atawa batin. Anapon tokoh antagonis nu aya dina novel *Kabungbulengan*, nyaéta Joop Johannes Plétyé jeung Sean Stephanie. Joop salaki Antin anu midua, anu nguciwakeun haté. Antin ngarasa nyeri haté ku sabab henteu sangka lalaki nu ku manéhna dipercaya bisa ngabohong jeung midua. Sean Stephanie, salaku wanoja nu jadi salingkuhan Joop, Antin ngarasa di hina ku Stephanie ku sabab manéhna wani saré di kamar Antin, tuluy ngaku salaku kabogoh Joop.

3) Watek Tokoh

Watek nyaéta ngagambarkeun sipat-sipat hiji tokoh nu ngagambarkeun individu nu béda. Watek nu dipaluruh dina ieu panalungtikan, nyaéta watek-watek tokoh utama nu mindeng muncul, di antarana Handi, Antin, Tita, Mamih, jeung Joop. Sangkan leuwih jéntré sawatara watek tokoh dina novél *Kabungbulengan* dipedar di handap.

(1) Kang Handi

Watek Kang Handi anu kapanggih dina iey novel, nyaéta gancang akrab, jalma anu gurung gusuh jeung teu sabarab, resep heureuy, soméah, jeung Psikolog nu ka sohor.

a) Gancang Akrab

Dina ieu carita Handi salaku tokoh utama dina jalanna carita anu remen muncul ti mimiti nepi ka ahir. Handi nu miboga watek gancang akrab jeung batur. Katitén yén batur sakantor sok nyebut manéhna Akang.

Hubungan dosén, mahasiswa jeung karyawan di fakultas psikolog mah akrab pisan. Da asana moal aya diperguruan tinggi séjén mah aya mahasiswa nu nyebut mas, mbak, bang, ceu atawa kang ka dosén-dosén muda. Kuring sorangan sanajan teu lia deui manjing kepala lima ku batur sakantor sok pada nyebut Akang, si Akang, atawa Kang Handi.

(NK/SC/PW/7/2)

Dumasar cutatan di luhur, katitén hubungan antara dosén, mahasiswa jeung karyawan Fakultas Psikolog kawilang akrab. Salah sahijina Handi nu akrab pisan jeung sakabéh mahasiswa jeung karyawan, nepi ka sakantos sok pada nyebut Akang.

b) Jalma anu Gurung gusuh jeung teu Sabaran

Dina ieu carita Handi miboga watek gurung gusuh jeung teu sabaran, katitén nalika Handi ngaguar nyaritakeun jaman baheula babarengan jeung kulawarga Antin. Antin teu ngarespon tuluy nyegruk ceurik.

“Salah yeuh, naha maké nyarita kitu? Moal boa masalahna aya patalina jeung sepuhna atawa lanceukna. Gurung gusuh kieu tatanya téh. Naha jadi teu sabaran kieu? Dina haté nyalahkeun sorangan bari handeueul guligah teuing tepung jeung kulawarga sobat”.

(NK/SC/PW/11/3)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Handi jalma nu Gurung gusuh. Handi henteu mikir heula waktu nanya ka antin ngeunaan kulawargana, boa salah sahiji pasualan Antin téh ngeunaan kulawarga, anu matak Antin ngahuleng waktu ditanya ngeunaan kulawarga.

c) Resep Heureuy

Dina ieu carita Handi miboga watek resep heureuy, kitu deui sok heureuy jeung mahasiswa ogé karyawanna.

“Mangga lebet. Moal keueung ayeuna mah, da nu ngeugeuhna gé tos ngajirim,” ceuk kuring bari asup miheulaan ka jero. Kadéngé duanana sareuri.

(NK/SC/PW/89/3)

“Plung-plong di kamar tosca mah, pikabetaheun. Tapi ceuk saha kudu tunduh di kamar tosca, néng Tita? Di kamer mamana ge tara bédana, jeung bisi matak kamer-kamer séjénna teu kungsi dipaké ku Akang mah,” walon kuring heureuy.

(NK/SC/PW/145/4)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Handi jalma nu resep heureuy. Waktu Handi nitah Antin asup ka kamar tosca, manéhna ngomong sabari heureuy

sangkan henteu formal teuing, kitu deu Handi heureuy ka Tita, ngeunaan kamar-kamar séjén nu teu kungsi di paké pikeun narima klién.

d) Soméah

Dina ieu carita, Handi miboga watek soméah, kitu deui ka jalma nu geus lila teu panggih.

“Saurkeun ka Mamih hatur nuhu, sami Akang gé ngahaturkeun salam baktos. Insya Allah hiji waktos bade ngahaja nepangan,” ceuk kuring nyanggupan.

(NK/SC/PW/17/1)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Handi jalmana soméh. Handi nitip béja ka Mamih nu geus méré oléh-oléh, tur manéhna hiji waktu hayang ngahaja manggihan Mamih pikeun silaturahmi.

e) Psikolog nu Kasohor

Dina ieu carita, Handi salaku psikolog nu kasohor nepi ka manéhna nulis sababaraha buku ngeunaan logotéropi.

Artikelna téh diatawisna nyebatkeun dina pelatihan nu ayeuna nuju diselenggarakeun aya profesor ti Indonésia, autodidak logotéropi nu ngarintis logotéropi di Indonésia sareng nyerat sababaraha buku perkawis logotéropi ngiring pelatihan sebagai peserta biasa.

(NK/SC/PW/157/7)

Dumasar cutatan di luhur, katitén yén Handi jadi salah sahiji psikolog nu kasohor. Handi kalibet dina pelatihan profesor ti Indonésia, nu dilaksanakeun di Austria. Handi ogé geus nulis sababaraha buku ngeunaan logotéropi.

(2) Ny. Joop Johannes Pleyté/Antin

Watek Antin nu kapanggih dina novel, di antarana wanoja nu cerdas, miboga pasipatan neugtreug, embung éléh jeung nyaah ka budak,

a) Cerdas

Dina ieu carita, Antin miboga watek cerdas, Antin lulus kuliahna gé tepat waktu jeung sabada lulus langsung digawé di hiji Perusahaan minyak Amérika terus kawin.

Kawangwang saheulaanan jengléngan ibu-ibu ngora, élit, cerdas lulusna gé tepat waktu, jelema aya, boga rupa tur gampang payu, buktina sabada dua taun digawé di Perusahaan minyak Amérika terus kawin.

(NK/SC/T/8/4)

Dumasar cutatan di luhur, katitén yén Antin wanoja nu cerdas, kitu deui dina kuliahna ogé manéhna lulus tepat waktu tur sabda lulus gawé di Perusahaan minyak Amérika, nu aya di Jakarta.

b) Neugtreug

Dina ieu carita, Antin miboga watek neugtreug, lamun aya kahayang sok rada maksa, katitén manéhna nepi ka debat jeung Papih na perkawis prinsip nepika néngtréwélang jeung dina kajadian waktu Antin méré nyaho katugenah rasana ka Handi Antin mun aya kahayang sok rada maksa.

“Kawitna mah Papih sareng Mamih teu satujueun Antin nikah ka urang asing, nanging Antin keukeuh”. Da kumaha atuh raraosan tos saling menyayangi sareng seueur cocogna,” ceuk Antin.

(NK/SC/PW/19/1)

“Leres-leres debat, kang antawis Antin sareng Papih perkawis prinsip. Papih tegas, Antin keras bari néngtréwélang”

(NK/SC/PW/23/5)

Antin gé sadar pisan. tangtos ku Akang ogé katingali yén Antin té jalami lugas sareng upami tos aya kahayang sok rada maksa”.

(NK/SC/PW/98/6)

Dumasar cutatan di luhur, Antin wanoja nu neugtreug, kitu deui waktu Antin keukeuh hayang kawin jeung Joop nepi ka kudu debat heula jeung kolotna, tuluy waktu Antin katugenah rasa ka Handi, tuluy nyadar yén manéhna téh jalma nu sok maksa mun aya kahayang.

c) Embung Éléh

Dina ieu carita, Antin miboga watek embung éléh waktu debat jeung Handi dina kaayaan konsultasi nepika manéhna teu nuluykeun konsultasi poé éta.

“Apan unggal jalmi gé gaduh nasib masing-masing nu teu tiasa dirobah sareng diramalkeun,” pokna kawas embung éléh.

(NK/SC/PW/26/ 9)

“Saur saha diciptakeun ku urang wungkul? Apan lingkungan ogé ngirim nangtoskeun,” pokna ngadebat embung éléh.

(NK/SC/PW/27/ 2)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Antin jalmana embung éléh, manéhna tuluy ngadebat waktu ngobrol jeung Handi ngeunaan nasib nu teu bisa dirobah.

d) Nyaah ka Budak

Dina ieu carita, Antin salaku indung nu nyaah ka budak, nepi ka bébélaan balik ka Indonésia sangkan budak-budakna teu geringan di Nagara nu hawana panas.

“Apan taun tukang téh dipindahkeun ti Philipina ka ditu. Antin gé milu, tapi ku sabab barudakna geringan baé lantaran teu kuat ku hawa panas, Antin mah mulang ka Indonésia, minantu tetep di ditu”. walerna.

(NK/CW/CWK/47/6)

Dumasar cutatan di luhur, Antin wanoja nu nyaah ka budak. Waktu Antin kudu pindah ka Indonésia méh budakna henteu geringan, ku sabab hawa nu panas.

(3) Tita

Watek Tita anyu kapanggih dina novel, di anatarana Tita tapis kana gawé jeung bisa diandelkeun, jalma nu jangler jeung gumbira, cerdas jeung kréatif, panceg, jeung soméah tur mawa hégar.

a) Tapis kana Gawé jeung bisa Diandelkeun

Dina ieu carita aya tokoh Tita salaku tokoh utama wanoja. Tita miboga watek nu tapis kana gawé na, katitén yén manéhna sagala bisa jeung loba diandelkeun ku saréréa.

Tita téh jalma tapis kana gawé, sagala urusan administrasi jeung kauangan kacekel. Atuh jadi andelan saréréa, malah ayeuna gé keur nyuluran résepionis nu karék kaluar

(NK/SC/PW/5/4)

b) Jalma Jangler jeung Gumbira

Tita miboga watek jangler jeung gumbira, sanajan ditinggalkeun salakina maot manéhna bisa neruskeun kuliahna.

Untung jalmana jangler jeung gumbira, tilu bulan sabada mulang, Tita nepungan dékan pikeun neruskeun kuliahna.

(NK/SC/PW/6/2)

Dumasar cutatan di luhur, Tita jalma nu jangler jeung gumbira. Tita saméhméhna kawin jeung orang Malaysia, tuluy kuliahna cuti nepi ka salakina maot. Teu kautuluyan dina kasedih, Tita langsung nuluykeun kuliahna

c) Cerdas jeung Kréatif

Tita miboga watek nu cerdas jeung kréatif. Katitén yén sanajan manéhna nunda kuliah tapi sabada nepungan dosén pikeun neruskeun kuliahna langsung dikabulkeun, kusabab IP-na luhur.

Tilu bulan sabada mulang, Tita nepungan dékan pikeun neruskeun kuliahna. Dikabulkeun lantaran IP-na luhur tur kari nyuusn skripsi.

(NK/SC/PW/6/2)

Sanggeus lulus Tita ditarima jadi karyawati Fakultas Psikologi. Ayeuna jabatanna KTU di Klinik Terapan Psikologi, nyaéta Lembaga usaha fakultas.

(NK/SC/PW/6/2)

Lain sakali dua kali Tita nyieun saperti kieu téh, nandakeun manéhna jalma cerdas jeung kréatif.

(NK/SC/PW/31/4)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Tita jalma nu cerdas jeung kréatif, sanajan manéhna nunda kuliah tapi sabada nepungan dosén pikeun neruskeun kuliahna langsung dikabulkeun, kusabab IP-na luhur. Sanggeus lulus ogé langsung ditarima jadi karyawati Fakultas Psikologi. Dina hal séjén nyaéta kréatif menghidupkan suasana.

d) Panceg

Tita miboga watek nu panceg. Katitén geus sababaraha kali manéhna ditawarkan jadi pengajar, tapi sababaraha kali ogé ku manéhna ditolak, kusabab manehna hayang nuluykeun pengabdian ramana.

Hanjakal teu puruneun basa ku pingpinan ditawarkan jadi staff pengajar, pajah bade neraskeun pengabdian ramana.

(NK/SC/PW/31/4)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Tita jalmana panceg kana prinsip nu ku manéhna boga. Tita ditawarkan jadi staff pengajar, tapi ku manehna ditolak, ku sabab hayang neruskeun pengabdian ramana di Fakultas Psikolog.

e) Soméah tur Mawa Hégar

Tita miboga watek nu soméh jeung hégar. Katitén yén manéhna sok mawa hégar dina kagiatan jeung loba dipikawanoh ku saréréa.

Tita mah bakatna soméah tur mawa hégar kana suasana jeung dipikawanoh deuih ku saréréa.

(NK/SC/PW/31/2)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Tita jalama soméah jeung mawa hégar. Tita loba dipikawanoh ku jalma réa, ku sabab manéhna soméah jeung sok mawa suasana hégar waktu aya kagiatan nu géjlok.

(4) Mamih/Indung Antin

Dina ieu novel, Mamih salaku indung Antin miboga ingetan nu Panjang, boh dina inget ka jalma-jalma nu geus lila teu panggih boh kana pangajaran nu kungsi di baca ku manéhna.

a) Panjang Ingetan

“Ieres” walon kuring bari muji di jero haté kana kauninga jeung Panjang émutanana padahal tuswana geus kaasup luhur”.

(NK/SC/PW/48/8)

Dumasar kana cutatan, katitén yén Mamih jalma nu miboga ingetan nu Panjang, kitu deui waktu Handi jeung Mamih ngobrol ngeunaan psikolog-psikolog nu kasohor, nepi ka Handi muji dina jero haté, Mamih nu geus kolot tapi ingetanna kuat.

(5) Joop Johannes Pléyte

Watek Joop anu kapanggih dina ieu novel, di antarana Joop lalaki nu teu satia, jeung sok ngabohong.

a) Teu Satia

Tokoh Joop nu mangrupa tokoh utama antagonis miboga watek teu satia. Katitén yén Joop midua jeung Sean Stephanie waktu Antin ka Indonésia.

“Bari rada ngageter sémah téh ngajawab” Franky speaking Joop is my boyfriend. Sorry, “pokna bari buru-buru indit.

(NK/SC/T/59/3/)

Ahirna Joop ngaku aya hubungan asmara jeung Stephanie sanggeus diasongkeun bukti-bukti mah.

(NK/SC/T/62/1)

Dumasar cutatan di luhur, katitén Joop jalma nu teu satia. Sanggeus aya kajadian salingkuhan Joop nu geus ngaku yén aya hubungan jeung Joop, tuluy nu ahirna Joop ogé ngaku yén manéhna midua.

b) Bohong

Tokoh Joop mangrupa tokoh utama nu miboga watek sok ngabohong. Katitén yén Joop ngabohong ka Antin ngeunaan Stephanie.

Antin nu mimitina rék ayem ngabahasna, ngadéngé omongan salakina teu bener.

(NK/SC/T/61/6)

Dumasar dina cutatan di luhur, katitén Joop ngabohongan Antin waktu ditanya ngeunaan Stephanie, nu antukna nyieun Antin makin ambek jeung panas.

4.1.1.5 Analisis Latar

1) Latar Tempat

Latar tempat mangrupa struktur carita anu nuduhkeun tempat-tempat nu aya dina hiji carita. Dina ieu novel *Kabungbulengan* aya 34 latar tempat, nyaéta di méja kasir, di Malaysia, di Pangumbaraan, di Fakultas Psikolog, di ruang konsultasi, di kamar tosca, di lembur, di taman Fakultas Hukum, di paguyuban Jakarta, di Bandung, di Damas, di jalan Biliton, di Cipaganti, di BI Pusat, di Surabaya, di Sékéloa, di UI, di Nagara Paman Sam, di Unpad, di Jakarta, di Perusahaan minyak Amerika, di Batavia, di Bogor, di Asia, di *New York*, di kamar kerja, di ruang tamu, di Ténjosagara, di Pakidulan, di Pasir Panénjoan, di Puncak, di kantor, di McDee, di *Vienna Austria*. Ieu di handap sawatara cutatan latar tempat nu mindeng muncul dina carita.

Kuring mah pangbetahna mun nampa klién di kamar pangtungtungna nu sok disebut "**kamar tosca**", sabab warna cét témbokna héjo kawas mérek parfum nu linduk tur mawa tingtrim.

(NK/SC/L/7/5)

Hubungan dosén, mahasiswa, jeung karwayan di **Fakultas Psikologi** mah akrab pisan".

(NK/SC/L/7/3)

Mun kabeneran ka lembur sorangan di pakidulan atawa ka lembur Nining di **Ténjosagara**, kuring mah sok betah.

(NK/SC/L/110/1)

Dina cutatan di luhur, katitén aya latar tempat anu nuduhkeun kamar tosca, Fakultas Psikologi, jeung Ténjosagara. Sempalan kahiji nyaritakeun yén kamar tosca téh jadi ruangan pangbetahna waktu narima klién ku lantaran mawa suasana nu tingtim. Sempalan kadua nyaritakeun yén hubungan dosen. Mahasiswa, jeung karyawan di Fakultas Psikologi mah kawilang akrab. Sempalan katilu nyaritakeun yén Ténjosagara téh lembur na Nining, nu nyieun Handi sok betah mun geus aya di ditu.

2) Latar Waktu

Latar waktu mangrupa struktur carita anu ngawujud waktu-waktu nu tangtu, saperti poé, bulan, taun, jam. Dina ieu novel aya 29 latar waktu, nyaéta dua taun, sajam, dua puluh menit, puluhan taun, tilu taun kapengker, dua jam nu kaliwat, dua poé ka hareup, satengah jam, poé éta, minggu pengker, poé rebo, poé senén, jam sapuluh, dua minggu, wengi, poé saptu, kamari sonten, baréto, dua bulan,

sapuluh poé, poé minggu, poé jumaah, méméh magrib, isukna satengah salapan, jam salapan, ba'da isa, satengah dalapan, jam salapan peuting, jeung tilu taun ka hareup. Ieu di handap sawatara cutatan latar waktu nu mindeng muncul dina carita.

Poé ieu mah, **rebo** méh sapopoé kuring di ruangan siding nguji lima urang mahasiswa S2, dua diantaranya mahasiswa bimbingan kuring

(NK/SC/L/29/3)

Jam salapan indit téh, pairing-iring. Apah bareng jeung kuring mawa samak pandan tilu tilep, sendok saperluna, aqua gelas dua keresek jeung cai sibanyo.

(NK/SC/L/118/4)

Ba'da isa daratang sémah téh, Hardja jeung Salamah bojona.

(NK/SC/126/1)

Dumasar Cutatan di luhur katitén yén aya latar waktu anu nuduhkeun poé rebo, jam salapan, jeung ba'da isa. Sempalan kahiji nyaritakeun yén dina poé rebo Handi aya di ruangan siding nguji lima urang mahasiswana. Sempalan kadua nyaritakeun yén dina jam salapan Handi sakulawarga indit ka Pasir Panénjoan bari mawa samak pandan, sendok saperluna, aqua gelas jeung cai sibanyo. Sempalan katilu nyaritakeun yé ba'da isa téh aya tamu nu datang nyaéta Hardja jeung Salamah bojona.

3) Latar Sosial

Latar sosial anu kapaluruh dina ieu novél aya lima latar sosial, ngawengku kahirupan masarakat nu nyangking atikan, kahirupan masarakat kelas luhur, kahirupan masarakat kelas menengah, kahirupan sosial-budaya masarakat

(1) Kahirupan Masarakat nu Nyangking Atikan Luhur

Alhamdulillah sanggeus mangtaun-taun jadi staf pengajar kuring kabiruyungan meunang béasiswa pikeun neruskeun pendidikan pascasarjana di widang psikologi klinis jeung psikoterapi di Nagara Paman Sam".

(NK/SC/L/15/1)

Mung perkawis kedah neraskeun élmu nu teu patos paham téh, apan bénten bidang, Papih master dina Sosiologi Poltik, Kang Engkus doktor Hukum Internasional, ari Antin apan antropologi," pokna kritis.

(NK/SC/L/40/6)

Dumasar cutatan nu kapanggih, aya latar sosial nu nuduhkeun masarakat nu nyangking atikan, kitu deui dina cutatan Handi nu mimitina jadi staff pengajar

tuluy bisa meunangkeun béasiswa nuluykeun pascasarjana widang psikolog. Antin jeung kulawargana nu kuliah dina widang nu béda-béda.

(2) Kahirupan Masarakat Kelas Luhur

Teu géngsian Engkus mah najan putra pegawai tinggi tur kaasup golongan élit daék idek-liher di imah kolot kuring, malah kungsi ngéndong sagala basa deukeut ka ujian mah.

(NK/SC/L/13/3)

Panungtungan panggih téh dua taun ti harita méméh Kusdinar sakulawarga ngalih deui ka Amerika Serikat waktu ramana kapeto jadi wakil Indonesia di PBB.

(NK/SC/L/14/3)

Dumasar cutatan nu kapanggih, aya latar sosial nu nuduhkeun kahirupan masarakat kelas luhur, kitu deui dina cutatan katitén yén kulawarga Kusdinar kaasup golongan kulawarga élit, jeung ramana jadi wakil Indinésia di PBB.

(3) Kahirupan Masarakat Kelas Menengah

Atuh ka kolot kuring hormat pisan, padahal kalungguhan bapa kuring salaku pagawé negri jauh-jauh mela melu dibandingkeun jeung ramana mah.

(NK/SC/L/13/3)

Méré naséhat naon atuh ka nu geus legok tapak genteng kadek dina widang bisnis, apan kuring mah ti awalna geus jadi PNS.

(NK/SC/L/111/2)

Remen karunya ka Nining, anak jelema jugala, daék diajak hirup basajan jadi bojo pagawé nagri nu panghasilana ukur layaj nyaéta sed saeutik tina rata-rata.

(NK/SC/L/113/2)

Dumasar data nu kapanggih, aya latar sosial nu nuduhkeun kahirupan masarakat kelas menengah, kitu deui dina cutatan katitén yén kalungguhan bapa Handi salaku pagawé nagri, kitu deui ayeuna Handi nuturkeun bapana jadi pagawé nagri nu panghasilana ukur layak, saeutik tina rata-rata.

(4) Kahirupan Masarakat Kelas Handap

Keur ngeunah-ngeunag nyuruput és jeruk peres, **pramusaji kantin** nyamperkeun.

(NK/SC/L/1/1)

Dumasar data nu kapanggih, aya latar sosial, aya latar sosial nu nuduhkeun kahirupan masarakat kelas handap, kitu deui dina cutatan katitén Handi nyamperkeun pramusaji kantin.

4) Latar Suasana

Latar suasana nu kapanggih dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman aya lima suasana, nyaéta panas, bungah, sedih, bingung jeung tegang. Ieu di handap conto cutatn ni némbongkeun ayana latar suasana.

(1) Suasana nu Pikaambekeun

Tah, muncerengna Antin nandakeun jinisna kasigung atawa ambek ka kuring pedah kuring ngomentaran salakina.

(NK/SC/L/19/3)

Ceuk Antin sakumaha pedena jalma, ari nincak dina salah mah teu burung gemper. Kitu deui Stephanie, najan geus kaasup wartawan nu sasatna geus ngalanglang ka mana-mana, pias ku Antin digebrag kitu mah. Bari rada ngageter sémah téh ngajawab, “Frankly speaking Joop is my boyfriend. Sorry”, pokna bari buru-buru indit.

(NK/SC/L/59/3)

Dumasar data nu kapanggih, aya latar suasana anu nuduhkeun kaayaan panas antara Handi jeung Antin, kitu deui dina cutatan katitén yén Antin ambek lantaran Handi ngoméntaran salaki Antin, tuluy waktu Antin nyaritakeun kumaha Stephanie ngaku yén manéhna kabogohna Joop.

(2) Bungah

Manjing bulan katilu téh waktu Tita ngabéjaan aya telepon ti Antin ménta waktu pikeun nyambung konsultasi.

Seer ujug-ujug aya rasa bungah nu minuhan dada nepi teu bisa buru-buru ngawalon.

(NK/SC/L/73/4-5)

Dumasar data nu kapanggih, aya latar suasana anu nuduhkeun kaayaan bungah, kitu deui dina cutatan katitén yén Handi ujug-ujug ngarasa bungah waktu Tita ngabéjaan aya telepon ti Antin ménta waktu pikeun nyambung konsultasi.

(3) Sedih

Keur nahan nalangsa bray panto patengahan muka...hiji istri sepuh bayuhyuh rambut ngeplak bodas ngadeg mencrong ka kuring. Sabréhan gé teu pangling...ibuna Engkus! Kuring buru-buru nyamperkeun, brek deku munjung nyium pananganna, brah bae rasa nalangsa nu tadi ditahan-tahan téh bedah.

(NK/SC/L/43/4)

Dumasar data nu kapanggih, aya latar suasana anu nuduhkeun kaayaan sedih, kitu deui dina cutatan katitén yén Handi karék panggih deui ibu sobatna, Kusdinar anu ayeuna umurna geus kolot, Handi anu langsung nyamperkeun tur nyiun leungeunna aya rasa nalangsa nu tadi ditahan-tahann.

(4) Bingung

Dina waktu nu samporét méméh jumaahan kudu manggih solusina. Tapi kumaha? Kudu nyarita naon? Ngahuleng sajongjonan bari neneda pitunjuk mantenna.

(NK/SC/L/96/34)

Dumasar data nu kapanggih aya latar suasana anu nuduhkeun kaayaan bingung, kitu deui dina cutatan katitén yén Handi ngahuleng waktu kudu néangan soulsi anu éféktif pikeun pasualan *kontra transferensina* jeung Antin.

(5) Tegang

Gebeg...lenyap...Subhanallah...geuning bener Antin téh ngalaman transferensi tur kuring ngalayanan.

(NK/SC/L/96/3)

Duka sabaraha lilana kuring jeung Antin aya dina kaayaan, kitu rasaan gembleng Hasrat lalaki, rasa nyaah, asih, hormat, geugeut campur kagagas ngawujudkeun penghayatan endah nu pamohalan bisa digambarkeun ku carita.

(NK/SC/L/101/2)

Dumasar data nu kapanggih aya latar suasana anu nuduhkeun kaayaan tegang, kitu deui dina cutatan katitén waktu Handi mikanyaho yén Antin ogé ngalaman tranferensi kitu deui Handi nu ngalaman *kontra transferensi*, tuluy aya kajadian di kamar tosca nu nyieun Handi jeung Antin dina kaayaan, rasaan gembleng Hasrat lalaki.

4.1.1.6 Puseur Implengan

Wellek & Warren ngébréhkeun yén puseur implengan dibagi jadi dua nyaéta, métode nyarita sorangan (*Ich-Erzählung*), jeung métode nyarita jalma katilu (*emnsicent author*) atawa pangarang mikanyaho sagembelngna. Dina dua métode éta dibagi deui jadi dua bagéan nyaéta, métode *romantic-ironic*, jeung métode objéktif.

Dina ieu novel, puseur implengan anu digunakeun nyaéta métode nyarita sorangan (*Ich-Erzählung*) unggal kajadian jeung carita anu dialaman ku tokoh.

Hartina pangarang nyaritakeun prosés dina carita ku tokoh, tokoh nu nyaritakeun apal kana pikiran, rasa, tapi teu ngoméntaran polah tokoh. ieu novél ogé ngagunakeun métode *romantic-ironic*, pangarang nyaritakeun sagala kajadian kalayan kajéntrékeun prosés nu karandapan ku tokoh kalayan teu ngajéntrékeun kajadian ka sorang.

Alhamdulillah, kuring jueung Engkus bareng lulus ti SMA tur sarua katampa di UI. Kuring katampa di Fakultas Psikikologi, ari Kusdinar di Fakultas Hukum sabab rék milih jurusan Hukum Internasional luyu jeung cita-citana hayang jadi diplomat siga ramana.

(NK/SC/PI/14/3)

Teu karasa kuring imut ngadéngé kalimah Antin nu pamungkas. Rupana pikeun kuring harita katégoruh ku Antin, da pokna,”Atuh tangtos Joop ngiring maturan, pokna éndah bari imut.

(NK/SC/PI/78/5)

Sajongjonan kuring jeung Antin silih pelong kawas ngarasa kecap”100%” téh kaleulwuwuhi atawa bisa jadi sarua hamhamna.

(NK/SC/PI/93/4)

Sanggeus réngsé disalin kuring jeung Nining bareng ka bale malang. Kasampak Apah, Emah jeung Yési geus araya. Na méja ngabarak susuguhna, kolek cau lampénéng sasangka, seupan sukun dikalapa-ngoraan jeung rangginang aduna. Aya cikopi, citéh panas ngebul kénéh, mangkok jeung pisin kosong nyayagian kuring jeung bojo sigana, da nu séjén mah geus ti tadi ngaropina, mangkok-manbgkokna gé kaciri tapak ngeusian.

(NK/SC/PI/122/3)

Atuh kuring siga ngaaminan teleb pisan bari rada hariwang boa-boa anjeunna tiasa neguh kaayaan kuring nu ayeuna keur satekah polah nungkulan masalah nu karandapan. Tapi asa piraku uningaun lantaran kuring mah teu betus ka sasaha ogé manjing babasan”indung suku gé teu dibéjaan.

(NK/SC/PI/136/4)

4.1.1.7 Gaya Basa

Dina gaya basa nu aya dina ieu novél *Kabungbulengan*, kapaluruh yén pangarang ngagunakeun sababaraha gaya basa, di antarana ngupamakeun, silib-sindir, rarahulan, ngasor, mijalma, kadalon, lalandian, jeung Rautan. Sangkan leuwih jéntré, di handap dipedar sababaraha cutatan anu nuduhkeun gaya basa.

1) Ngupamakeun

Jukutna ngémploh rata kawas permadani warna héjo maké titincak baru hiruprata.

(NK/SC/GB/7/4)

Beh katuhu atra kebon entéh ngampar siga alketip héjo, kitu deui kebon karét minuhan pasir kécaceun.

(NK/SC/GB/119/2)

Dumasar kana cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa ngupamakeun, nyaéta jukutna ngemploh rata kawas permadani jeung kebon entéh ngampar siga alketip héjo.

2) Silib-sindir

“Pacaran melulu sih, mangkanya telat. Kita-kita mah udah dari tadi menikmati kolek” pokna.

(NK/SC/122/6)

Dumasar kana cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa sindir, nyaéta yési nu nyindir indung jeung bapana nu telat ka balé malang.

3) Rarahulan

“Ah, Akang mah pura-pura teu terang, apan istri-istri Sunda mah kawentar geulisna. Komo ieu mah **pisan geulisna gé**”.

(NK/SC/GB/7/1)

Dumasar kana cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa rarahulan, nyaéta Tita nu nyebut Antin geulis pisan.

4) Ngasor

“Punten, Kang, kumaha upami diteraskeunana minggu payun baé, asa rada lieur ayeuna mah,” pokna tamada

(NK/SC/GB/18/4)

Dumasar kana cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa ngasor, nuduhkeun Antin nu handap asor ka Handi waktu rék ngaberskeun konsultasi.

5) Mijalma

Tuh geuning jinisna gé sacara intuisi ngarasa aya nu samar- samar pikahariwangeun. Teu béda ti kuring. Antin gé ukur ngarasa, tapi teu jelas naon nu matak hariwang téh. Tapi ayeuna geus teu aya waktu pikeun nalaah leuwih jero, lantaran bisa nimbulkeun pasualan anyar manjing paribasa "**ngusik ngusik ulah mandi, ngahudangkeun macan turu**". Ku kituna ayeuna mah leuwih hadé nengtremkeun Antin jeung ngarojong rencanana.

NK/SC/GB/94/2

Dumasar kana cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa mijalma, nuduhkeun jalma disebutna macan.

6) Kadalon

"Alhamdulillah hikmahna juma'ahan meunang dua asupan" ceuk kuring na haté, "kahiji asupan élmu keur ngeusian nalar, kadua asupan makan siang jang ngeusian... beuteung.

NK/SC/GB/105/3

Dumasar cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa kadalon, nuduhkeun hikmah dina juma'ahan meunang dua asupan.

7) Lalandian

Ceuk nu lohong mah lieuk beuheung sosonggéteun bari meusmeus ngilikan agénda atawa mun kabeneran aya lolongkrang waktu los ka kamer tosca mun kabeneran taya nu maké bari mawa buku bacaeun.

NK/SC/GB/70/2

Dumasar cutatan nu kapanggih, katitén yén aya gaya basa lalandian, nuduhkeun kaayaan Handi dina kaayaan kontra transferensi ka Antin.

8) Rautan

Mun téa mah bener kitu kudu sabar pisan nyanghareupanana, malah konsultasi ogé ulah formal teuing tapi kudu karasaeun ngobrol santéy kawas jeung sobat atawa kulawarga.

NK/SC/GB/9/1

Dumasar cutatan nu kapanggih, katitén aya gaya basa rautan, nuduhkeun Handi nu nyanghareupan klién konsultasi, tapi dina kaayaan teu formal.

4.1.2 Citra Wanoja dina Novél *Kabungbulengan*

Citra wanoja nu diguar dina novel *Kabungbulengan* ngawengku opat aspék, di antarana citra fisik wanoja, citra psikis wanoja, citra wanoja di kulawarga, jeung citra wanoja di masarakat. Ku kituna opat aspék anu geus disebutkeun baris dipedar di handap ieu.

4.1.2.1 Citra Fisik Wanoja

Dina citra fisik wanoja tangtu waé leuwih nyoko kana panagawakan tokoh wanoja anu didéskripsikeun ku pangarang. Dina novel *Kabungbulengan* citra fisik wanoja anu kapanggih nyaéta aya di tokoh Antin, Tita, Mamih (Ibu Sumardi) jeung Nining. Sangkan leuwih jéntré, ieu di handap aya sawatara conto anu nuduhkeun citra fisik wanoja.

1) Wanoja nu Geulis

“Kaleresan kosong, Kang, mangga engkin dijajap ku Tita. Sareng sanés ursng bulé geuning, Kang, rupina mah urang Sunda, geulis deuih,” walon Tita
(NK/CW/CFW/6/6)

“Moal lepat asli Sunda, kang nami ibu ramana gé nyunda pisan. Geulis deuih,” walon Tita.
(NK/CW/CFW/6/8)

“Barang gok, bener ceuk Tita, lain urang asing Ny. Joop Johannes Pléyte téh, tapi bangsa urang tur sabréhan gé tamu geulis pisan sanajan dandana basajan jeung rada kusut”.
(NK/CW/CFW/43/3)

“Dangdosan deuih nu teu robah téh nyunda tur nécis, nyaéta nganggo sinjang dikabaya bari pameunteu dirias rapih. Sepuh geulis atuh pibasaunana mah”.
(NK/CW/CFW/44/5)

Dumasar kana gambaran fisik nu aya dina cutatan, katitén yén Antin jeung Mamih miboga raray nu geulis.

2) Rambut Ngeplak Bodas

“Keur nahan nalangsa bray panto patengahan muka.... hiji istri sepuh bayuhyuh rambut ngeplak bodas ngadeg mencrong ka kuring”.
(NK/CW/CFW/43/4)

Dumasar kana gambaran fisik nu aya dina cutatan, katitén yén Mamih salaku tokoh tambahan ngagambarkeun wanoja nu miboga rambut ngeplak bodas, Handi keur nahan nalangsa nempo Mamih anu geus kolot bari rambut ngeplak bodas.

3) Wanoja nu Jagjag

“sabréhna gé kaciri kayaan salirana seger, jajauheun tina rarempo, malah kaasup cangker keur sepuh 70-an mah”.
(NK/CW/CFW/44/5)

Dumasar kana gambaran fisik nu aya dina cutatan, katitén yén Mamih salaku tokoh tambahan miboga salira atawa fisik anu jagjag sanajan geus umur 70 taun.

4) Salira Lenjang jeung Ngeusi

Raray marahmay, soca cureuleuk cahayaan, mik-ap basajan, lambey warna beureum ngora dihiasan ikut kareueut. Ari salira lenjang ngeusi nganggo raksukan warna pastel nu sarwa hampang dihias kangkalung batu warna-warni luyu jeung warna anggoanana
(NK/CW/CFW/75/1)

Dumasar kana gambaran fisik nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu salirana lenjang ngeusi, sakumaha Antin maké baju warna pastel jeung rupa-rupa hiasan, cocok jeung salirana nu lenjang ngeusi.

4.1.2.2 Citra Psikis Wanoja

Citra psikis wanoja ngawengku kaayaan hiji tokoh wanoja, boh pasualan haté, pikiran jeung aspirasi anu didéskripsikeun ku pangarang. Dina novél *Kabungbulengan* tokoh wanoja anu ngawegku citra psikis di antarana Antin, Tita, Mamih, jeung Nining. ieu di handap aya sawatara conto anu nuduhkeun citra psikis wanoja.

1) Wanoja nu Cerdas

“Kawangwang saheulaanan jénglengan ibu-ibu ngora, élit, cerdas, lulusna gé tepat waktu”.

(NK/CW/CPW/8/4)

“Keun rék diajak debat, tujuanana mah sajabana sina wanoh kana kondisi perasaan sorangan, lain rasiona da geus kawangwang manéhna pribadi nu cerdas pisan” ceuk haté.

(NK/CW/CPW/27/5)

“Sanggeus lulus Tita ditarima jadi karyawati Fakultas Psikologi. Ayeuna jabatanna KTU di Klinik Terapan Psikologi, nyaéta Lembaga usaha fakultas.”

(NK/CW/CPW/6/2)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin jeung Tita salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu miboga utek cerdas sakumaha Antin nu lulus dina waktuna jeung miboga dedeg pangadeg jalma nu boga atikan. Sedengkeun Tita manéhna lulus langsung ditarima di Fakultas Psikologi tur boga jabatan anu lumayan luhur salaku KTU di Klinik terapan Psikologi.

2) Wanoja nu Miboga Pikiran nu Jembar (*broad minded*)

“Pikiranna tos langkung broad minded sareng tiasa ngargaan urang asing nu bénten budaya sareng adat kabiasaanna. Rupina jalaran seueur gaul sareng anjeunna”, walon Antin.

(NK/CW/CPW/24/6)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu miboga pikiran jembar, sakumaha Antin bisa ngahargaan urang asing nu béda budaya jeung adat kabiasaanna.

3) Ingetanna nu Panjang Sanajan Umurna Geus Kolot

“Enya nya apan tokoh-tokoh psikologi Sigmund Freud Alferd Adler jeung Viktor Farnkl ogé urang ditu, lain?” anjeunna ngomentaran “leres” walon kuring bari muji di jero haté kana kauninga jeung Panjang émutanana padahal tuswana geus kaasup luhur”.

(NK/CW/CPW/48/8)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Mamih salaku tokoh panambah ngagambarkeun wanoja nu miboga ingetan nu panjang, sanajan umurna geus kolot. Mamih masih kénéh inget tokoh-tokoh Psikologi nu aya di *Vienna Austria*.

4) Wanoja nu Kuat dina Nyumputkeun Kasedih

“Padahal mah, Kang” ceuk Antin, “ waktos munjungan ka anjeunna méhméhan ngagoak, tapi Antin satékah polah mengendalikan diri margi aya barudak nu nuju galécok bari mukaan oléh-oléah candakna”.

(NK/CW/CPW/38/5)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu kuat dina nyumputkeun kasedih, sakumaha Antin bisa ngajaga paripolah sangkan teu katempo sedih ku budakna.

5) Miboga Intuisi nu Kuat

“Kumaha Antin uninga ngawitan aya masalah di kulawarga?” kuring ngabaladah

“Melalui intuisi, indikasi, asumsi sareng bukti,” walonna santéy bari imut.

(NK/CW/CPW/51/1)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu miboga intusi kuat, sakumaha Antin mikanyaho kumaha mimitina aya pasualan kulawarga nyaéta ngaliwatan intuisi nu kuat dina dirina.

6) Ngajénan *Privacy*

“Saukur nyebatkeun aya masalah dina rumah tanggana jeung keur parnana ngeunaan Antin mah, wincikanana mah sama sakali teu nyarioskeun. Ngajénan *privacy* putra sigana”.

(NK/CW/CPW/46/3)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Mamih salaku tokoh tambahan ngagambarkeun wanoja nu ngajénan *privacy*, sakumaha Mamih henteu sagemblengna nyarita pasualan anu keur karandapan ku Antin.

7) Wanoja nu Ngarasa Dihina

“Tapi Antin aya nu dugi ka ayeuna tetep asa dihina, Kang pokna bari malik mencrong, nyaéta punten Stephanie sok nginap di bumi, pasti tidurna di tempat tidur Antin”.

(NK/CW/CPW/65/3)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu ngarasa di hina, ku lantaran ayana Stephanie dina rumah tanggana.

8) Géngsian

“Kumaha harita perasaan Antin?” ceuk kuring sanggeus katingal Antin geus rasa ayem

“Panas sareng punten...geuleuh. Kahoyong mah ngambek, tapi diémutan....géngsi, Kang, “pokna.

(NK/CW/CPW/58/5)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu géngsian, sakumaha Antin rék ambek nempo Stephanie aya di imahna tapi dipikir deui géngsina leuwih gede.

9) Wanoja nu Jangler jeung Gumbira

“Hanjakal rumah tanggana teu lana lantaran salakina maot di pangumbaraan, malah dikureubkeunana gé di ditu. atuh Tita balik deui ka lemah cai bari mawa budak dua laleutik kénéh. Untung jalmana jangler jeung gumbira, tilu bulan sabada mulang, Tita nepungan dékan pikeun neruskeun kuliahna”.

(NK/CW/CPW/6/2)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Tita salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu jangler jeung gumbira, sanajan Tita ditinggalkeun maot ku salakina tuluy ngurus budak ku sorangan, tapi Tita henteu nempokeun kasedihna tur némpokeun jalma nu jangler gumbira.

10) Wanoja nu Béréhan

“Teu aya nanaon, Kang, biasa baé cantik ceria. Ka Tita gé maparin pasmina saé pisan”.

(NK/CW/CPW/88/3)

“Ti Antin mah ieu baé, Kang, hatur lumayan, étang-étang tawis soca,”pokna bari mikeu n bungkusana rada panjang jeung bungkusana pasagi leutik.

(NK/CW/CPW/92/1)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu béréhan, waktu Antin rék pamit ka Tita jeung Handi, Antin méré pasmina ka Tita minangka tawis nuhun, kitu deui ka Handi méré tawis soca.

11) Wanoja nu Élegan

Kéwes, féminim, élegan poé ieu mah. Geura baé nganggo lancingan Panjang warna coklat dirimpel, sapatuna hak tinggi warna coklat ngora, blazer namah sawarna jeung lancingan Panjang.

(NK/CW/CPW/90/4)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu élegan, dina baju anu di paké ku Antin geus kagambar yén Antin merhatikeun kana naon anu dipaké.

12) Rasa Hariwang nu Robah

Antin téh apan atos niat bade membangun deui rumah tangga. Dugi ka ayeuna teu aya hambatan nanaon, malah sadaya maparin dukungan ka Antin. Nanging ayeuna waktos bade ngalaksanakeunana, Antin janten ragu kana kaputusan Antin nyalira. Malah tadi wengi mah ngadadak aya perasaan gelisah sapertos kapungkur. Kunaon, nya Kang?

(NK/CW/CPW/94/1)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu babalik pikir dina ngalaksanakeun hiji kaputusan, waktu rék membangun rumah tangga deui Antin ngarasa satengah haté kana kaputusan sorangan.

13) Wanoja nu Élit jeung Intélek

Gusti, naha wanoja modern, élit, cerdas jeung intelék téh jadi tulang tinandé kitu kawas awéwé biasa? Naha éta téh fitrana kaum wanoja umumna kitu?

(NK/CW/CPW/97/7)

Dumasar kana cutatan di luhur aya gambaran psikis wanoja, nyaéta Handi nanyakeun ka dirina sorangan naha wanoja nu élit jeung intélek nu ditujukeun ka Antin salaku antropologi taya bédana jeung fitrah awéwé nu sagemblengna nu kudu tumut ka salaki.

14) Wanoja nu Lugas

“Leres, Anting gé sadar pisan. tangtos ku Akang ogé kauninga Antin téh jalmi lugas sareng upami tos aya kahayang sok rada maksa”.

(NK/CW/CPW/98/6)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu lugas, sakumaha Antin mun aya kahayang kudu jelas jeung sok rada maksa.

15) Wanoja Soleh jeung Satia

Remen karunya ka Nining, anak jelema jugala, daék diajak hirup basajan jadi bojo pagawé nagri nu panghasilana ukur layak nyaéta sed saeutik tina rata-rata. Untung jalmana soleh méh tara ngadégé ngarasula nyanghareupan rupa-rupa masalah salila marengan kuring ti barang pruk kawin nepi ka boga anak, mojang ampir jadi mahasiswa.

(NK/CW/CPW/113/2)

Pertimbangan loba éta mah. Geura baé, kahiji taya alesan ngayenyerikeun bojo nu sakitu ihkas tur satiana marengan kuring salila salikur taun bari méh taya codéka.

(NK/CW/CPW/152/2)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Nining salaku tokoh tambaha ngagambarkeun wanoja soleh jeung satia, sakumaha Nining wanoja soleh jeung satia nu tara ngarasula dina nyanghareupan pasualan salila marengan Handi salila salikur.

16) Antieum jeung Ayem

Si Yési mah gampang ngambek, tapi da tara lila. Duka ngala ka saha, da kuring mah asa teu kitu, indungna ogé antieum jeung ayem méh kawas emah tara seueur saur.

(NK/CW/CPW/123/7)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Nining salaku tokoh tambahan ngagambarkeun wanoja nu antieum jeung ayem, sakumaha Nining nu antiem jeung ayem kawas Emah tara seueur saur.

17) Wanoja nu Teu Gumantung ka Salaki jeung Resep Gawé

Sabenerna mah Mamih rada teu panuju Antin sering indit-inditan jauh téh, melang ka barudakna. Ngan Antin katitén meujeuhna resep gawé, kawangwangna rék nyieun karir sorangan teu gumantung teuing ka salakina.

(NK/CW/CPW/149/2)

Dumasar kana gambaran psikis nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu teu gumatung ka salaki jeung resep gawé, kawangwang Antin sok indit-inditan jauh keur ngalaksanakeun gawéna.

4.1.2.3 Citra Wanoja di Kulawarga

Citra wanoja di kulawarga, nyaéta kumaha laku lampah éta wanoja di kulawarga, kontribusi wanoja di kulawarga, boh salaku indung, anak, jeung pamajikan. Dina ieu novél kapanggih lima citra wanoja di kulawarga, nyaéta wanoja nu ngawanohkeun pasangan ka kulawarga, wanoja salaku ka indung nyaah ka budak, wanoja nu maliré kana pasualan rumah tangga, wanoja nu ngarojong kana karir salaki, jeung wanoja nu surti kana kaayaan salaki. Ieu di handap conto cutatan nu kapanggih dina carita.

1) Wanoja nu Ngawanohkeun Pasanganna ka Kulawarga

Saparantos sababaraha kali Joop diajak ka bumi nepangan Papih sareng Mamih, Antin nembe unjukan yén Joop ngajak nikah.

NK/CW/CWK/18/8

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu ngawanohkeun pasangan ka kulawarga, sakumaha Joop geus sababaraha kali diajak ka imahna pikeun diwanohkeun ka Papih jeung Mamihna.

2) Wanoja Salaku Indung nu Nyaah ka Budak

“Apan taun tukang téh dipindahkeun ti Philipina ka ditu. Antin gé milu, tapi ku sabab barudakna geringan baé lantaran teu kuat ku hawa panas, Antin mah mulang ka Indonésia, minantu tetep di ditu”. walerna.

(NK/CW/CWK/47/6)

Antin neruskeun caritana majah sanggeus nepi ka lemah cai, marudah jeung kahariwang karasana beuki beurat, sieun kitu paur kieu, kaduhung balik, marojéngja antara pipisahan atawa neruskeun perkawinan bari ras ka barudak.

(NK/CW/CWK/64/1)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu nyaah ka budak, Antin bébélaan balik ka Indonésia ninggalkeun salaki, sangkan barudakna teu geringan, tur Antin mikiran mun pisah jeung Joop karunya ka barudakna.

3) Maliré kana Pasualan Rumah Tangga

Ahirna nu dianti-anti téh kaluar ti Antin sorangan. Kieu cenah putusanana teh. Sanggeus dibeuweung diutahkeun ban nimbang-nimbang pikahareupeun barudak jeung masih kuat simpay duriat ka salaki, niténan saronoeunana barudak ka bapa kitu deui Joop ka anakna, Antin mutuskeun rék nyoba nyoba nyumponan kahayang salakina pikeun bareng ngabebenah deui rumahtanggana nu kungsi keuna mamala.

(NK/CW/CWK/66/6)

"Kieu, Kang, rencana dua minggu sateuacan Joop ka Qatar deui, Antin badé nya- rangan Joop bari ngadiskusikeun apa yang akan kita lakukeun dina membenahi keluarga. Kumaha saur Akang?" ceuk Antin nanya.

(NK/CW/CWK/67/3)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu maliré kana pasualan kulawarga, Antin mutuskeun pikeun ngadiskusikeun pasualan rumah tanggana jeung ngabebenah deui rumah tanggana nu kungsi keuna mamala.

4) Wanoja nu Ngarojong Karir Salaki

Antin milih jadi ibu rumah tangga jeung bojo nu ngarojong karir salaki sakaligus indung nu mika- asih anak-anakna.

(NK/CW/CWK/54/1)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu ngarojong karir salaki, Antin milih jadi ibu rumah tangga pikeun ngarojong karir Joop.

5) Wanoja nu Surti kana Kaayaan Salaki

Singget carita soréna Joop balik ti kantor mawa kadaharan istimewa keur Antin. Ku Antin ditampa jeung dinuhunkeun, malah dilalayanan saperti biasa. Émut kana piwuruk Mamih saurna upami aya ma salah teu kinging didugikeun nuju dina kondisi capé, tapi kedah ngantosan heula salséna," ceuk Antin

(NK/CW/CWK/61/1)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu surti kana kaayaan salaki, Antin masih kénéh bisa nahan émosi ka Joop, ku sabab kaayaan Joop keur capé.

6) Jago Masak

"Na tiasa kitu Antin masak?" ceuk kuring cangcaya

“Ih, begini-begini juga murid Mamih nomer satu dalam masak memasak mah”, pokna baru imut reueus.

(NK/CW/CWK/51/1)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di kulawarga nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu jago masak, ku lantaran élmu nu turun ti indungna.

4.1.2.4 Citra Wanoja di Masarakat

Citra wanoja di masarakat nyaéta kumaha laku lampah wanoja di masarakat, kontribusi éta wanoja kana kagiatan kamsarakatan. Dina ieu novél citra wanoja di masarakat ngawengku, wanoja nu mlairé kanalingkungan sabudeureunna, wanoja nu miboga kalungguhan di masarakat, jeung wanoja nu ilibiung pikeun jadi staff. Ieu di handap conto cutatan nu kapanggih dina carita.

1) Wanoja nu Maliré kana Lingkungan Sabudeureunna

Atuh mun keur rapat aya deadlock tur suasana rada rengkeng kawas dua minggu katukang Tita ngoléséd sanggeus méré isarah ka pingpinan rapat ménta idin rék kaluar heula. Teu lila asup deui diiringkeun ku dua pramusaji kantin nanggeuy baki eusina rupa-rupa inuman. Kayungyun téh apal deuih karesep masing-maksih peserta rapat”.

(NK/CW/CWM/31/2)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di masarakat nu aya dina cutatan, katitén yén Tita salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu maliré kana lingkungan sabudeureunna, Tita bisa mikanyaho kaayaan suasana dina hiji kajdain sakumaha Tita mikanyaho kaayaan rapat anu deadlock.

2) Wanoja nu Miboga Kalungguhan di Masarakat

Antin gé dua taun kaliwat meunang gawé jadi trainer pikeun para éksékutif nu rék mancén tugas di kawasan Asia.

(NK/CW/CWM/148/6)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di masarakat nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu miboga kalungguhan di masarkat, sakumaha Antin meunang gawé jadi trainer pikeun para éksékutif nu di tugaskeun di kawasan Asia.

3) Wanoja nu Daék Ilubiung pikeun jadi Pelatih Staf

Antin ogé meunang informasi ti salakina yén tilu bulan deui bakal aya program”*Training for trainers*” ti Perusahaan pikeun jadi pelatih keur para

staff nu rék ditugaskeun ka nagara-nagara Kawasan Asia sangkan wanoh kana ajén-ajén budayana.

(NK/CW/CWM/79/1)

Dumasar kana gambaran citra wanoja di masarakat nu aya dina cutatan, katitén yén Antin salaku tokoh utama ngagambarkeun wanoja nu daék ilubiung dina kagiatan, sakumaha Antin bakal miluan program “*Training fot trainers*” pikeun jadi pelatih staf.

4.2 Pedaran

Dumasar hasil analisis nu dipedar, kapaluruh ngeunaan struktur carita dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman, anu kawilang lengkep kayaning téma, galur, tokoh/panokohan, alur, puseur implengan, jeung gaya basa. Salian ti éta, kapaluruh ogé aspék citra wanoja anu ngawengku, citra fisik wanoja, citra psikis wanoja, citra wanoja di kulawarga, jeung citra wanoja di masarakat.

4.2.1 Struktur Carita dina Novel *Kabungbulengan* Karya H.D. Bastaman

Struktur mangrupa unsur-unsur dina carita anu silih pakait nu hiji jeung nu séjénna. Dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman struktur nu dianalisis nyaéta, téma, galur, tokoh/panokohan, alur, puseur implengan, jeung gata basa.

Sabada dipaluruh **téma** dina ieu novel nyaéta pasualan kulawarga jeung pasualan cinta. Éta téma téh kapaluruh ku ayana pasualan-pasualan anu nyampak dina carita, éta pasualan di antarana, kahiji hubungan Antin jeung kolotna, waktu Antin rék kawin jeung Joop kolotna teu satuju ku sabab bédana adat kabudayaan, nepi ka Antin debat jeung bapana. Pasualan kadua nyaéta wanoja anu disalingkuhan, Antin salaku wanoja anu disalingkuhan ku salakina waktu manéhna keur maturan budak na di Indonésia.

Pasualan katilu nyaéta, kapanggihna salingkuhan Joop, katitén rumah tangga nu geus nincak 9 taun, Joop midua jeung Stephanie, wartawan kasohor di New York. Antin nu miboga intuisi nu kuat ngeunaan Joop midua téh langsung datang ka Qatar, tuluy datang Stephanie ka imahna tur nhaku yén manéhna téh kabogoh Joop. Pasualan kaopat nyaéta, Handi salaku Psikolog aya dina situasi *kontra transferensi*, mimiti karasa *kontra transferensi* ayana ruhak timburu waktu Antin jeung Joop rék ngabebebnah deui rumah tanggana.

Pasualan kalima nyaéta, papada nyaho yén Antin jeung Handi aya dina situasi *kontra transferensi*, di mimitian ku Antin nu jujur kana rasa nu dipiboga ogé Handi nu miboga rasa nu sarua, tuluy solusi pikeun ngungkulan pasualan éta. Pasualan kagenep nyaéta kulawarga Handi piknik ka Pasir Panénjoan, sanggeus kajadian konsultasi terahir Antin, bayangan Antin tuluy aya dina pikirana. Ku kituna, salah sahiji solusi pikeun ngungkulan pasualanna nyéta leuwih ngaraketkeun diri ka kulawarga.

Pasualan katujuh, nyaéta nyieun kaputusan pikeun pasualan anu karandapan ku Handi, ku cara manéhna kudu nangtukeun sikep jeung teges ka diri sorangan ngeunaan rasa keur Antin. Pasualan kadalapan nyaéta, kaayaan Handi jeung kulawarga tilu taun ka hareup, sanggeus tilu taun Handi teu panggih jeung Antin, Handi leuwih raket jeung kulawarga hususna Nining jeung Yési tur geus teu masket teuing ka Antin. Pasualan kasalapan nyaéta Handi manggihan deui Antin. Waktu Handi aya di Astria ujug-ujug aya telepon ti Antin anu ngajakan panggih, jadi anu niatna balik ka Indonésia dina poé éta, malah dibolaykeun bébélaan sangkan panggih jeung Antin.

Tina pasualan-pasualan anu karandapan ku tokoh, katitén pasualan anu pangbadagna nyaéta “salingkuh”. Sakumaha di tilik tina *Kamus Basa Sunda R.A Danadibrata* (2010, kc. 600) salingkuh miboga harti “sagala peta susulumputan ti salaki ogé bisa ti pamajikan”. Anapon dina *Kamus Utama Basa Sunda*, (2010, kc. 1265), salingkuh nyaéta teu terus terang, *up*. Awéwé meuli naon-naon keur manéhna pribadi atawa keur kolotna teu karana bébéja ka salakina. Ku kituna, kecap salingkuh dina novel bisa ditarima jeung digunakeun ku tokohna.

Galur dina ieu novel ngawengku lima bagéan nyaéta *situation, generating, circumstances, rising action, climax, jeung denounment*. Dina bagéan *situation*, dimimitian ku ngawanohkeun tokoh Handi salaku Psikolog jeung tempat kamar toska nu jadi tempat favorit pikeun narima klién, tuluy ngawanohkeun tokoh Antin nu jadi kliénna. Dina tahap *generating circumstances*, mimiti ayana pasualan dina carita. Pasualan mimitina ngeunaan kulawarga Antin nu teu satuju waktu mimiti Antin rék kawin jeung Joop nepi ka debat jeung kolotna. Sanggeus kitu lilana Antin jeung Joop kawin, aya pasualan dina rumah tanggana nyaéta Joop midua, nepi ka Antin kudu datang ka psikolog pikeun konsultasi ngeunaan

pasualan anu keur karandapan. Satuluyna Handi nu jadi Psikolog pikeun Antin aya dina situasi *kontra transferensi* waktu Antin rék ngawangun rumah tanggana deui.

Dina tahap bagéan *rising action*, pikeun ngungkulan pasualan Handi dina *kontra transferensi*, Handi nyibukeun diri ku sagala pagawéan. Dina bagéan *climax*, sanggeus Antin ngaleungot sababaraha bulan, tuluy Handi meunang béja ti Tita yén Antin hayang panggih, sanggeus aya di kamar tosca Antin ngabéjakeun yén manéhna miboga rasa ka Handi. dina kajadian kamar tosca bayangan Antin teu bisa leungit dina pikiran Handi.

Dina bagéan *denounment*, tahap matotoskeun pasualan, kitu deui solusi nu ku Handi pilih, nyaéta ku cara kudu ngaraketkeun deui diri jeung kulawarga tuluy manéhna nyibukeun diri ku sagala pagawéan nu aya. Dina ieu novél ogé, galur nu digunakeun nyaéta galur maju-mundur atawa campuran. Mimitina nyaritakeun aya klién anyar pikeun konsultasi ka Handi, tuluy Handi nungguan di kamar tosca. Sanggeus kanyahoan kliénna téh adi sobatna, Kusdinar tuluy Handi ras inget jaman baheula waktu sakola. Tuluy galur mundur dina carita sanggeus konsultasi beres, Handi nyaritakeun kumaha mimiti wanoh jeung Kusdinar ogé kulawargana baheula jaman sakola SMA. Ka dituna tuluy nyaritakeun kajadian anu keur karandapan ku masing-masing palaku dina jaman éta. katitén ogé aya galur mundur, waktu Handi panggih jeung Mamih tuluy meuli buah, ras inget jaman baheula tukangeun imah kulawarga Kusdinar aya tangkal mangga arum manis. Salian ti tahapan dina galur, ogé aya unsur pangwangun galur anu ngawengku *konflik*, *penundaan (suspense)*, jeung *pembayangan (foreshadowing)*.

Tokoh dina ieu novel aya 48 tokoh, di antarana tokoh utama ngawengku 5 urang, tokoh tambahan ngawengku 43 urang. Anu kaasup tokoh utama, nyaéta Handi, Antin, Tita, Mamih jeung Joop, tokoh anu mindeng aya dina carita. Sedengkeun, tokoh tambahan nu aya dina carita aya 44 tokoh. Dina watekna, Handi miboga watek gancang akrab jeung batur, teu sabaran, resep heureuy, katitén manéhna sok disebut akang ku saréréa, tapi waktu manéhna nanya ka Antin ngeunaan pasualan dina haténa ngarasa gancang teuing jeung teu sabaran, sanajan kitu manéhna jalma nu resep heureuy.

Antin wanoja nu geulis, cerdas, tapi embung éléh, sanajan kitu katitén sanajan Antin dangdanna basajan tapi manéhna tetep geulis, dina cerdas antin sanggeus lulus kuliah di jurusan Antropologi manéhna meunang gawé di perusahaan minyak Amerika nu aya di Jakarta, tuluy dina embung éléh éta, waktu Antin debat jeung Handi manéhna katempo embung éléh. Tita KTU Fakultas Psikologi, miboga watek nu jangler jeung gumbira, sanajan manéhna ditinggalkeun ku salakina tapi tetep bisa nuluykeun kuliahna nepi tamat, tita ogé kaasup kana tokoh protagonis. Joop Johannes Pleyté kaasup tokoh utama jeung kaasup tokoh antagonis, ku lantana Joop wani midua jeung awéwé séjén, tuluy manéhna ngabohong ngeunaan selngkuhana.

Latar, latar dina ieu carita ngawengku latar tempat, latar waktu, latar sosial, jeung latar suasana. Latar tempat nuduhkeun di mana hiji kajadian lumangsung. Dina carita, latar tempat nu kapanggih aya tilu latar, tapi anu mindeng muncul nyaéta kamar tosca, Fakultas Psikologi, jeung pasir panénjoan. Kamar tosca nyaéta kamar pangbetahna waktu narima klién, miboga suasana anu tingtrim pikeun ngobrol jeung klién. Fakultas Psikologi nyaéta tempat Handi gawé, jeung di Fakultas Psikologi mah hubungan antara dosén, karyawan, jeung mahasiswa téh akrab pisan. Ténjosagara nyaéta lembur Nining nu matak Handi betah mun geus aya di ditu.

Latar waktu anu kagambarkeun dina carita nyaéta poé rebo, jam salapan, jeung ba'da isa. Poé rebo di mana Handi aya di ruangan siding nguji lima urang mahasiswa S2. Jam salapan waktu kulawarga Handi pairing-iring rék inidt ka Pasir Panénjoan. Ba'da isa aya sémah nu datang ka imah, nyaéta Hardja jeung Salamah. Latar sosial nu kapaluruh dina carita di antarana aya kahirupan masarakat kelas luhur, saperti Kusdinar anu kaasup putra pegawai tinggi kelas élit, jeung bapana salaku wakil Indonésia di PBB. Latar suasana nu aya dina carita diantaranya aya dina suasana bungah, di mana Handi ngarasa bungah wakti Tita ngabéjaan yén Antin énta waktu pikeun nyambubg konsultasi.

Puseur Implengan nu digunakeun ku pangarang dina nyusun carita nyaéta ngagunakeun implengan jalma kahiji (*Ich-Erzählung*) jeung ngagunakeun métode *romantic-iron* nyaéta pangarang nyaritakeun sagala kajadian kalayan kajéntrékeun prosés nu karandapan ku tokoh kalayan teu ngajéntrékeun kajadian

ka sorang. Handi salaku tokoh utama anu nyaritakeun kajadian anu karandapan ku tokoh séjén.

Gaya Basa, dumasar hasil panalungtikan, dina novél *Kabungbulengan* kapaluruh sababaraha gaya basa anu dipaké ku H.D Bastaman salaku pangarangna. Anapon gaya basa anu kasampak dina novél *Kabungbulengan* nyaéta gaya basa (1) ngupamakeun, (2) silib-sindir, (3) rarahulan, (4) ngasor, (5) mijalma, (6) kadalon, (7) lalandian jeung (8) rautan. Gaya basa éta kapanggih lolobana waktu Handi jeung Antin ngalaksanakeun konsultasi salaku klien jeung Psikolog. Saperti waktu Tita nu mimitian ngawanohkeun Antin ka Handi, yén Antin wanoja Sunda nu geulis pisan.

Anapon hubungan antara unsur dina ieu panalungtikan bisa dibagi jadi genep bagiab, nyaéta (1) patalina téma jeung galur, (2) patalina téma jeung tokoh, (3) paralina téma jeung latar, (4) patalina galur jeung tokoh, (5) patalina galur jeung latar, jeung (6) patalina latar jeung tokoh.

1) Patalina Téma jeung Galur

Patalina téma jeung galur, téma dina ieu novél téh salah sahijina ngeunaan pasualan kulawarga. dina Hal ieu Antin nu miboga pasualan kulawarga, mimitina waktu Antin ménta idin ka kulawarga rék nikah jeung Joop tapi kulawarga Antin teu satuju ku sabab bédana agama jeung adat istiadat, Antin keukeuh nepi ka debat jeung bapana nyaéta pa Sumardi. Waktu éta Antin yakin yén Joop téh jalma nu moal nguciwakeun Antin, jeung bakal nyaah ka Antin. Satuluyna sanggeus rumah tanggana nincak 9 taun, Joop midua jeung salah sahiji wartawan kasaohor di *New York*.

2) Patalina Téma jeung Tokoh

Patalina téma jeung tokoh, téma dina ieu novel téh nyaéta pasualan kulawarga jeung pasualan cinta. Dina hal ieu Antin jeung Handi salaku tokoh utama, Antin nu miboga pasualan kulawarga nyaéta di salingkuhan ku salakina, tuluy datang ka Fakultas Psikologi pikeun nepangan Handi salaku Psikolog. Salila konsultasi rupa-rupa pasualan kabereskeun jeung rupa-rupa kajadian karandapan. Dina kajadian salila konsultasi, Antin jeung Handi mekar bibit-bibit cinta, sedengkeun cinta diantara Antin jeung Handi téh bakal ngabalukarkeun pasualan anyar kana rumah tangga séwang-séwangan.

3) Patalina Téma jeung Latar

Patalina téma jeung latar, latar dina ieu novel kabagi jadi opat bagian, nyaéta latar tempat, latar waktu, latar sosial, jeung latar suasana. Latar tempatna nyaéta kamar tosca. Latar waktuna nyaéta poé rebo, latar sosial nu ngébréhkeun kahirupan masarakat kelas luhur latar suasana nu nuduhkeun kaayaan tegang antara Antin jeung Handi. sakabéh latar anu geus diébréhkeun éta mangaruhan nu aya dina carita Sakabéh latar nu aya dina carita pasti mangaruhan kana jalanna pasualan, di mana pasualan-pasualan éta meunangkeun hiji téma.

4) Patalina Galur jeung Tokoh

Patalina galur jeung tokoh, galur mangrupa runtuyan kajadian dina hiji carita. Sakumaha anu geus diébréhkeun dina hasil panalungtikan, sakabéh runtuyan kajadian nu aya dina carita pasti aya pangrojong tina tokoh-tokoh nu aya. Kitu deui palaku mangrupa unsur pangwangun dina unggal carita, kaasup pangwangun dina nangtukeun galur. Dina ieu carita mimiti Handi jeung Antin wanoh téh waktu jaman Handi sosobatan jeung Kusdinar, lanceuk Antin, sanggeus lulus sakola Handi jeung Antin teu pernah panggih deui. Tuluy Handi jeung Antin dipanggihkeun deui waktu Antin datang ka Psikolog pikeun konsultasi ngeunaan pasualan rumah tanggana, kabeneran psikologna téh Handi. Konsultasi téh makin dieu makin remen, nu antukna antara Handi jeung Antin ngalaman *kontra transferensi* nyaéta tumuwuhna rasa cinta.

5) Patalina Galur jeung Latar

Patalina galur jeung latar, galur mangrupa runtuyan kajadian dina hiji carita, kitu deui latar dibagi jadi opat bagian, latar tempat, latar waktu, latar sosial, jeung latar suasana. Hartina unggal runtuyan kajadian dina galur pasti nuduhkeun latar, boh éta latar tempat, waktu, sosial, jeung suasana. Latar tempat anu nuduhkeun di mana hiji kajadian éta lumangsung, sakumaha dina galur, aya galur mundur nu nuduhkeun latar waktu, iraha kajadian éta lumangsung, latar sosial kumaha kaayaan dina jaman éta, ogé latar suasana kumaha suasana hiji kajadian, boh éta suasana sedih, bungah, panas, jrrd. Ku kituna, sakabéh latar anu aya dina carita éta mangaruhan kana runtuyan hiji carita.

6) Patalina Latar jeung Palaku

Patalina latar jeung palaku, katitén dina hasil panalungtikan aya latar anu nuduhkeun kamar tosca, di mana éta kamar tosca téh tempat konsultasina Antin ka Handi nu mangrupa tokoh utama dina ieu carita. Kitu deui aya Fakultas Psikologi, di mana Fakultas Psikologi téh tempat Handi jeung Tita digawé, tuluy aya Ténjosagara, anu nuduhkeun lemburna Nining.

4.2.3 Citra Wanoja dina Novél *Kabungbulengan* Karya H.D. Bastaman

Tina hasil panalungtikan nu kapaluruh dina novel *Kabungbulengan* karya H.D. Bastaman. Citra wanoja nu aya dina carita ngawengku citra fisik wanoja, citra psikis wanoja, citra wanoja di kulawarga, jeung citra wanoja di masarakat. Sangkan leuwih jéntré baris dipedar di handap ieu.

4.2.3.1 Citra Fisik Wanoja

Citra fisik wanoja nyaéta gambaran fisik nu katempo ku panca indra, saperti kayaan awak, ciri wajah jeung sakabéh nu patalina jeung gambaran fisik tokoh. Citra wanoja nu kapaluruh dina ieu novel nyaéta nu kagambarkeun ku Antin jeung Mamih. Citra fisik nu kagambar ku tokoh Antin nyaéta wanoja nu geulis, wanoja nu pangawakanna lenjang jeung ngeusi. Hal éta katitén dina cutatan yén Antin wanoja Sunda nu geulis pisan sanajan dangdanna basajan jeung rada kusut. Waktu mimiti Tita ngabjaan Handi yén Ny. Joop Pleyté/Antin téh lain urang bulé, tapi urang Sunda anu geulis, ogé katitén dina ngaran ibuna anu nyunda pisan. Sanggeus Handi panggih di kamar tosca, bener ceuk Tita yén Ny. Joop Pleyté/Antin téh wanoja geulis sanajan dangdana basajan jeung rada kusut. Dina kaayaan pangawakan Antin, anu miboga awak lenjang jeung ngeusi, katitén waktu Antin manggihan Handi sanggeus lila teu konsultasi, Antin maké baju warna pastel tur di *make up* basajan, leuwih katempo pangawakan Antin nu lenjang jeung ngeusi.

Salian ti Antin, citra fisik nu kagambar dina ieu carita nyaéta tokoh Mamih atawa indung Antin. Kagambarkeun kaayaan fisik Mamih nyaéta geulis, rambut ngeplak bodas jeung wanoja nu jagjag. Mamih nu miboga rupa geulis, sanajan geus umur na 70 taun jeung teu robah dangdanana nyunda tur nécis. Mamih ogé wanoja kolot anu bayuhyur jeung kaayaan rambut ngeplak bodas jeung Wanoja

jagjag sanajan umurna geus 70 taun, tapi masih kénéh seger jajaueun rina rarempo.

4.2.3.2 Citra Psikis Wanoja

Citra psikis wanoja ngagambarkeun kasadaran pikeun dirina sorangan, salaku individu nu miboga pamadegan jeung pilihan tur miboga kamampuan pikeun ngamekarkeun diri. Citra psikis wanoja dina ieu novel kagambar ku palaku wanoja nyaéta, Antin, Tita, Mamih, jeung Nining. Jumlahna citra psikis nu kapaluruh aya 17 psikis. **Kahiji** nuduhkeun wanoja nu cerdas, katitén dina cutatan nu kapanggih Antin jeung Tita mangrupa wanoja nu cerdas, Antin ibu-ibu ngora élit nu lulusna gé tepat waktu jeung jalma nu boga atikan, kitu ogé Tita wanoja nu cerdas katitén sanggeus manéhna lulus kuliah Tita ditarima gawé di Fakultas Psikologi tur jabatanna salaku KTU di Klinik Terapan Psikolog.

Kadua, nuduhkeun wanoja nu miboga pikiran jembar, katitén Antin salaku tokoh utama nu miboga pikiran nu jembar waktu manéhna ngadebat kolotna ngeunaan kawin jeung urang asing, dina pikiran Antin yén jaman téh geus modern teu kudu kawin jeung nu sanagara. **Katilu**, nuduhkeun wanoja nu ingetanna panjang, katitén Mamih salaku indungna Antin, sanajan manéhna geus umur 70 taun tapi masih miboga ingetan nu Panjang, manéhna masih inget ka tokoh-tokoh Psikologi nu kasohor di luar.

Kaopat, nuduhkeun wanoja nu kuat, katitén antin salaku wanoja nu kuat waktu manéhna aya pasualan ngeunaan rumah tanggana, dina peuting sanggeus konsultasi jeung Handi kaayaan Antin geus hayang ceurik ka Mamih, tapi manéhna bisa ngajaga ku sabab aya budakna. **Kalima**, nuduhkeun wanoja nu miboga intuisi nu kuat, waktu Antin mimiti nyaho ayana pasualan kulawarga, Antin ngabaladah ngaliwatan intuisis nepi ka intuisi éta th jadi kabeneran.

Kagenep, nuduhkeun ngajénan *privacy*, waktu Handi ka imah Antin, pikeun nepungan ibuna, manéhna saeutik-saeutik néangan informasi ngeunaan Antin, tapi ibuna antin méré informasi inti, kitu deui ibu Antin ngajaga pisan pasualan budakna. **Katujuh**, nuduhkeun wanoja nu ngarasa dihina, Antin sanggeus nyaho saha salingkuhan salakina, manéhna jadi asa dihina tur mikir salingkuhan salakina téh sok mondok di imah Antin nepi ka saréna di kamar Antin, éta anu nyieun Antin ngarasa dihina. **Kadalapan**, nuduhkeun wanoja nu géngsian, waktu Antin

nyaho yén salakina salingkuh, Antin ngalaman kageuleuh, kaambek nu gede, tapi inget deui asa géngsi kudu ambek ka jalma kitu.

Kasalapan, nuduhkeun wanoja nu jangler jeung gumbira. Tita salaku tokoh utama, ngagambarkeun wanoja nu jangler jeung gumbira, sanajan manéhna ditingalkeun maot ku salakina jeung kudu ngurus barudakna, tapi manéhna teu nempokeun kasedih. **Kasapuluh**, nuduhkeun wanoja nu béréhan, citra psikis Antin, manéhna méré pashima ka Tita minangka tawis nuhun, ogé ka Handi manéhna méré bungkusana nu rada panjang tur jeung eusina. **Kasabelas**, nuduhkeun wanoja nu élegan, Antin salaku wanoja nu geus modern katempo tina penampilanana, maké baju jeung calana nu sawarna tur maké sapatu hak tinggi éta leuwih nempokeun antin wanoja nu modern jeung élegan.

Kadua belas, nuduhkeun wanoja nu miboga rasa hariwang nu gede, waktu Antin nu rék ngawangun rumah tangga deui jeung salakina, tapi ngarasa hariwang kana kaputusanana jeung aya rasa gelisah. **Katilu belas**, nuduhkeun wanoja nu élit nu intélek, Antin salaku antropologi taya bédana jeung fitrah awéwé nu sagemblengna nu kudu tumut ka salaki. **Kaopat belas**, nuduhkeun wanoja nu lugas, katitén Antin jalmana lugas jeung mun aya kahayang kudu kacumpon ogé kudu jelas.

Kalima belas, nuduhkeun wanoja nu soleh jeung satia, Nining anak jalma jugala, nu kudu hirup basajan marengan Handi salila salikur, tapi Nining tara ngarasula tur bisa nyanghareupan rupa-rupa paasualan. **Kagenep belas**, nuduhkeun wanoja nu antieum jeung ayem, Nining wanoja nu tara loba ngomong manéhna mah antieum jeung ayem kawas indungna. **Katujuh belas**, nuduhkeun wanoja nu teu gumantung ka salaki, Antin anu bébélaan indit-inditan jauh lantaran gawé, nepi ka indungna hariwang, tapi éta cara Antin teu gumantung ka salakina.

4.2.3.3 Citra Wanoja di Kulawarga

Citra wanoja di kulawarga nyaéta, kumaha langkuh lampah wanoja di kulawarga. Dina ieu novel kagambar ku tokoh wanoja, nyaéta Antin jeung Mamih. **Kahiji**, nuduhkeun wanoja nu ngawanohkeun pasangan ka kulawarga, katitén yén Antin geus sababaraha kali ngajak Joop ka imahna méh bisa leuwih deukeut jeung kulawargana, teu sakabéh wanoja bisa ngawanohkeun pasangan ka kulawarga tapi Antin wani mawa Joop ka imahna.

Kadua, nuduhkeun wanoja salaku indung nu nyaah ka budak, katitén dina cutatan yén Antin téh bébélaan kudu ninggallkeun salakina di Qatar lantaran budakna geringan waé, teu kuat ku hawa panasna, sanajan kitu Antin sakali-kali sok ka Qatar, atawa Joop anu ka Indonésia. Dina kaayaan rumah tangga anu keur ngarandapan pasualan, Antin mikiran kuamaha nasib budak mun Antin pipisahan jeung Joop.

Katilu, nuduhkeun wanoja nu maliré kana pasualan rumah tangga, Antin nu ahirna nyieun rencana jeung Joop pikeun ngabebener rumah tanggana tur nimbang-nimbang pikahareupeun barudak jeung masih aya simpay duriat.

Kaopat, nuduhkeun wanoja nu ngarojong karir salaki, katitén dina cutatan yén Antin milih jadi ibu rumah tangga, pikeun bisa ngarojong karira salakina.

Kalima, wanoja nu surti kana kaayaan salaki, katitén dina cutatan yén Antin mimitina rék nanya ngeunaan Stephanie, tapi Antin tahan ku lantaran kaayaan Joop keur capé. **Kagenep**, wanoja nu jago masak, katitén dina cutatan Antin jago masak hasil diajar ti indungna.

4.2.3.4 Citra Wanoja di Masarakat

Citra wanoja di masarakat nyaéta kumaha laku lampah wanoja di masarakat. Dina ieu novél kagambar ku tokoh wanoja, nyaéta Antin jeung Tita. **Kahiji**, nuduhkeun wanoja nu daék ilubiung pikeun jadi pelatih staff, Antin nu resep ilubiung dina kagiatan kamasarakatan, contona dina cutatan Antin miluan dina program “*Training for trainers*” nu ditugaskeun ka nagara-nagara Kawasan Asia.

Kadua, nuduhkeun wanoja nu miboga kalungguhan di masarakat, katitén dina cutatan tokoh Antin meunang gawé jadi *trainer* pikeun éksékutif nu rék mancén tugas di Asia. **Katilu**, nuduhkeun wanoja nu maliré kana lingkungan sabudeureunna, katitén Tita nu bisa maliré kana kaayaan keur rapat, dina suasana rada rengkeng. Tita anu inisiatif mesen inuman ka kantin pikeun jalma-jalma anu keur rapat.